

DOĞUŞ

edebiyat

Mehmet KAPLAN • Ahmet B.ERCİLASUN
Ayvaz GÖKDEMİR • Cemil MERİÇ
Alper AKSOY • Beşir AYVAZOĞLU
Osman ÇEVİKSOY • Hamdi YILMAZ
Ali AKBAŞ • Bahattin KARAKOÇ
Yahya AKENGİN • Derviş EDİP
Erdogan TANRIÖVEN • Namık YAYKINLI
İsmail GÜNEŞ • Murat ERGÜN

Cemil Meriç'le
Konuşma

BU ANSİKLOPEDİYİ ALIN. BİR İSLÂM KÜTÜPHANESİNE SAHİP OLUN.

En geniş bilgi, en güvenilir kaynak.

İslâm bilim adamlarından, tamamı telif çağdaş bir eser.

Ailenize, çocuğunuza, evinize, iş yerinize, dostlarınıza alacağınız bir ansiklopedi.

Hemen alın, dinî sorularınıza cevap bulun.

İSLÂMÎ BİLGİLER ANSİKLOPEDİSİ “Bir İslâm Kütüphanesi”

1. CİLT
ÇIKTI

İslâmî ilimlerde kullanılan bütün ıstılahlar.

(terimler, tabirler)

Tarih, medeniyet tarihi.

(İslâm devletleri, medeniyet tarihi unsurları, terimleri)

Mezhepler ve tarikatlar, bunların kurucuları.

Çağdaş İslâmî kavramlar.

İslâm dünyasındaki önemli kimselerin hayat hikayeleri.

(Âlimler, mutasavvıflar, halifeler, padişahlar, şeyhülislâmlar)

Şöhreti ve muhtevası kabul edilmiş kitaplar.

1. hamur kağıda baskılı cilt 2.000 TL.

3. hamur kağıda baskılı cilt 1.400 TL.

(Her ikisinde lüks ciltli, şömizli)

Ansiklopedinin tamamı 10 ciltte tamamlanacak.

2. Cilt Ekim '82 de cilt olarak yayımlanacak.

3. ciltten itibaren senede iki cilt çıkacak.

2. cildin abonesi 15 Haziran '82 ye kadar 1.900 TL. dir.

(Fiat artışları abonelere yansıtılmayacaktır.)

Ödemeler 70602 numaralı posta çekine

ücretsiz yatırılabilir.

DERGÂH YAYINLARI

Nuruosmaniye Caddesi 3/1

Cağaloğlu, İstanbul

Telefon: 26 53 70

Toptan Satış :

DERGÂH KİTAPÇILIK

Ankara Caddesi 85

Sirkeci, İstanbul

Telefon: 22 84 77

ÜCRETSİZ BROŞÜRÜMÜZÜ VE ÖRNEK FASİKÜLÜMÜZÜ İSTEYİNİZ.

DOĞUŞ

EDEBİYAT

AYLIK FİKİR ve SANAT DERGİSİ

YIL : 3, SAYI : 27
YENİ DİZİ : 3 HAZİRAN 1982

Sahibi ve Sorumlu
Yazı İşleri Müdürü :
T. Alper AKSOY

*

Genel Yayın Müdürü :
Ali AKBAŞ

*

İdari İşler Müdürü :
Nazmi AŞCI

*

Haberleşme Adresi :
P.K. 329 Kızılay - ANKARA

*

ABONE ŞARTLARI

Yıllık : 600 TL.
6 Aylık : 350 TL.
YURTDIŞI YILLIK : 35 D.M.
(Veya buna eşit miktar döviz)

*

Abone bedellerini yalnız «DOĞUŞ
Edebiyat Dergisi 12 85 89» No.lu
Posta Çeki Hesabımıza yatırınız.

*

İLÂN TARİFESİ :

Arka kapak, 4 renk : 30.000 TL.
Kapak içleri
Tam sayfa : 20.000 TL.
Yarım sayfa : 12.000 TL.
Çeyrek sayfa : 6.000 TL.

*

İdare Yeri :
Helvacı Dede Sok. Büyükkışla İşhanı
K. 1 — KAYSERİ

Basıldığı Yer :
Aşullar Matbaası — ANKARA

Kapak Resmi : Kemal ÖZDEM

notlar

Saygıdeğer Okuyucu,

Bütün gayretimiz «her sayısında daha iyi, daha güzel bir DOĞUŞ» içindir. Bu yolda emin adımlarla ilerliyoruz ve ilerlemeye de devam edeceğiz. Biliyoruz ki iyinin ve güzelin hududu yoktur. Bu mukaddes vazifenin «daha iyi ve daha güzel bir DOĞUŞ» kısmı bizimdir. Elinizdeki 3. sayımızı bu mesuliyetin bir ifadesi olarak takdim ediyoruz.

Bu sayımızda «Edebiyatımızda Tenkit» soruşturmamız devam ediyor. Sahasında otorite olduğunu muarızlarına da kabul ettiren Prof. Dr. Mehmet KAPLAN tenkit meselemizi kısa ama özlü bir biçimde ortaya koyuyor. Arkadaşımız Coşkun Çokyığıt'ın Cemil MERİÇ'le yaptığı konuşma sanırız hepinizin ilgisine mazhar olacak mahiyettedir. Ahmet B. ERCİLASUN ise yazısıyla Divan şiirinin edebiyatımızın öksüz çocuğu olmadığını, her önüne gelen tarafından tokatlanamayacağını çarpıcı bir bakış açısıyla sergiliyor.

Ayvaz GÖKDEMİR'in «Yenilik İsteyen Sevgili Gence» denemesi dikkatlerimizi kendimize çevirmemiz gerektiğinin önemli bir işareti. Edebiyat dünyamıza musallat olan «kolaycılık» ve «kof bir reaksiyon» tavrımız inanıyoruz ki ancak bu tür yazılarla kırılabilir. Çünkü GÖKDEMİR'in davet ettiği tartışma önümüzdeki aylarda edebiyat dünyamıza yeni bir atmosfer kazandırabilecektir.

Bu sayımızda önemli bir soruşturma daha başlatıyoruz. «Türk Sinemasının Meseleleri» Arkadaşımız İsmail GÜNEŞ tarafından hazırlanan bu soruşturmanın ilk ismi aktör Bulut ARAS... 4. sayımızda rejisör Natuk BAYTAN'la devam edeceğiz.

Beşir AYVAZOĞLU her zamanki sıcak ifadeleriyle aramızda. «Bizim Ev'lerimiz» beğenerek okuyacağımız bir yazısı... Ali AKBAŞ «DOĞUŞ»u şiiriyle müjdelirken Bahattin KARAKOÇ son yıllardaki en güzel şiirlerinden biri olan «Azıksız Çıkma Yola» ile DOĞUŞ'a renk katıyor.

Önceki sayımızda ressam kadromuzun başarılı imzalarla zenginleşeceğini ifade etmiştik. Bu sayımızda iki ressam arkadaşımız daha kadromuza katıldı: Kemal ÖZDEM ve Ali DUYMAZ... Kendilerine «Hoşgeldiniz» diyor sahifelerimizin onlarla daha da güzelleştiğini belirtiyoruz.

Derginizin sıradan bir dergi yayını değil fikir ve sanatta genç ve dinamik bir kadro hazırlama gayesini yine önceki sayımızda arzetmiştik. Ve şöyle bitirmiştik sözümüzü: «Yeni kaabiliyetler takdim etmek ümidiyle hoşçakalınız.» İş'e bu ayın yeni kaabiliyetleri :

Murat ERGÜN: Daha yirmisinde bile değil. Ama «Sonrası» hikâyesiyle şaşılacak derecede sağlam bir dil ve hikâye tekniği ile edebiyatımıza DOĞUŞ sahifelerinde ayak basmaktadır. Kendisini tebrik ediyoruz.

Coşkun ÇOKYIĞIT: «Haziran Sabahları» bu genç arkadaşımızın şiirde daha iyi bir yere gelebileceğinin pırıltılarını taşıyor.

Ve şimdide 4. sayımızla ilgili önemli bir haberimizi veriyoruz. Siz okuyucularımızın genel isteği üzerine Galip ERDEM ve Cemil MERİÇ 4. sayımızdan itibaren her ay DOĞUŞ sahifelerinde olacaklar... DOĞUŞ hem en genç, en dinamik hem de en muhtevalı dergi olmak vasfını bu isimlerle perçinlemektedir.

Hitabımızın başında «daha iyi, daha güzel bir DOĞUŞ mesuliyeti bizimdir» demiştik. Ve gayemizin üçüncü maddesi olan «Her sayısında daha güçlü bir DOĞUŞ» vazifesini ise siz okuyucularımıza emanet ediyoruz. Çalışmalarımızın sizlerin ilgi ve desteği ile bütünleşmesi «yeni-den DOĞUŞ» müjdesinin bütün vatan sathına yayılması demek olacaktır... İlginizin en güzel ifadesi «abone olmak», desteğinizin en güzel ifadesi de «abone bulmak»tır... Gücümüzü ilgi ve desteğinizden alacağız. Hoşçakalınız!..

DOĞUŞ ABONE KAMPANYASI

1. Mithat GÜZEL
Arif EREN ..... 38 Abone
KAHRAMANMARAŞ
2. Eyüp TAŞKIN —
A. Erbay AYHAN 33 »
GÜMÜŞHANE
3. Yusuf YÖRECİ ... 18 »
AĞRI
4. Önder ÖZGÜR ... 13 »
SALİHLİ
5. Necmettin CİHAN 9 »
SUNGURLU
6. Şaban MENCE ... 9 »
BALIKESİR
7. Seyit ÇİMEN ... 9 »
DEMİRCİ
8. Musa ORDU ..... 6 »
İZMİT
9. Vahit ÖZDEMİRCİ 6 »
TOKAT
10. Mehmet OĞUZ ... 3 »
Gölbasi — ADIYAMAN
11. Veyis ZORLUKUŞ
TURHAL

Teşekkürlerimizle...

● YANKILAR

«Pek Muhterem Doğuş mensupları... Derginizin elime geçen 1. sayısını okudum, sizleri kutluyorum.

Zor ve meşakkatli bir işin çilesine talip olduğunuz derginizin her sayfasında görüyorsunuz... Yaptığınız bir manâda kahramanlık-tır. Ucuza ve kolayca itibar etmemeniz yürek ve kafa mücadelesinin büyüklüğünü isbathıyor; alkışlıyorum.

Çalışmalarımızın devamı ve derginizin uzun ömürlü olması en içten dileğimdir.

Allaha emanet olunuz. Sevgi ve saygılarımla.» (Ali Naili ERDEM — ANKARA).

«...Doğuş geldi... Pek çok teşekkür. Derginin kapağı gerçekten güzel. Muhteva da pek iyi ve dolgun. Gökdemir'in Güngör'ün ve bilhassa Ercilasun'un yazılarını çok beğendim. Çok derin düşüncelerden sonra artık hamasi yazılara son vermek gerek diye karar vermiştim... Fakat bu Ercilasun'un ki başka güzellik taşıyor... Ağladım. Hani öyle heyecan ağlaması değil, yüreğim kanar gibi bir ağlama... Netice olarak Doğuş her yönüyle güzel bir dergi. Hayırlı uğurlu olsun, başarısı artarak devam etsin, amin!...» (Emine İŞINSU — SUUDİ ARABİSTAN).

Solun her çeşidine kucak açan, süslü püslü, anlı şanlı, reklâmlı; buna karşılık milli ile ilgili her şeyden kaçan dergilerine karşı Milli Edebiyat ve Sanat'ın sesi olacak dergilere her zamankinden daha çok ihtiyacımızın olduğu bir dönemde çıkışınız bizleri sevindirdi. Bu hizmetin devamlı olması ve her yerde, her kitapçıda, her okuma meraklısının elinde DOĞUŞ edebiyat'ı görmek dileğimizdir. Bunun için hemen abone bu'ma çalışmalarına başladım. Bizim bu konuda üstümüze düşeni yapacağımızdan emin olunuz. (Yâr Ali KAFKAS — AĞRI)

«DOĞUŞ'u aldığımında nasıl uygulandım bir bilerseniz... Nasıl sevinmez ki insan; hiçbir karşılık beklemeden, iyiye, güzele, doğruya kucak açan bu kutlu davanın sanatı ve sanatçısını yanına almadan başarılı olamayacağına şuurunda olup pırıl pırıl Ülkü kokan, İslâm kokan, Türk kokan DOĞUŞ Edebiyat'a... DOĞUŞ nazlı bir fidandır. Onu bazan «Çiçekler Büyük»de en ağır kışa, fırtınaya rağmen boy atmamak isteyen «Akçabardaklara» bazan da «Kutlu Töre»de Elburzların koynunda açan «Göğce çiçek»lere benzetiyorum. Şimdi bütün gönüldaşlarımı DOĞUŞ Edebiyat'a çağırıyorum. Bulut olup yağmaya, güneş olup doğmaya ve her hamlede yeni bir DOĞUŞ'un müjdecisi olmaya çağırıyorum... Benzerlerinin ömürsüzlüğünden mi şikayetçisin? Müsterih ol... Kapağı aç ve 1. sayıya bak! Ve düşün!... Ne ki 6 aylık 350 TL?... Kahvehanelerde bir oturuşta verdiğimiz çay parası bile değil... Başarı dilekleriyle. (Necdet EKİCİ — Dörtöl/HATAY)

Sizleri, DOĞUŞ'u yayınlayan kardeşlerimi can ü gönülden tebrik ederim. Her bakımdan bekleneni vereceğini sandığım DOĞUŞ'un uzun ömürlü olması ve bir müessese haline gelmesi bizlerin dileğidir. Onu yaşatmak ve güçlendirmek hepimizin boynunun borcudur. Abone olmak için elimizden gelen gayreti gösteriyoruz.

DOĞUŞ her sayısında edebiyatın teorik meselelerine her sayıda ilmi bir yazıyla yaklaşmalı. Bu konu sanılandan da önemlidir. Çünkü dergide bir seviye işaretidir. Meselâ 1. sayıdaki Şerif Aktaş Bey'in yazısı çok önemliydi. Şu «yapısalcılık» denen şeyin ne olduğunu «sol»la tartışacak seviyede öğrenelim ki silahları geri tepsin. (Hikmet KÖSEOĞLU — BIGADIÇ/BALIKESİR).

İLERİCİ SOSYALİSTLER VE DİVAN EDEBİYATI

Ahmet B. ERCİLASUN

İlerici-sosyalist cephenin bazı yazarları son yıllarda, bazı konularda doğruları görmeye başladı. Şimdi bunların bir kısmı Abdülhamid'in iyi tarafları olduğunu da söylüyor. Bir kısmı yakın tarihimizde masonların oynadığı menfi rollere temas ediyor. Bir başkası çıkıp bugün doğru dürüst roman yazılmadığını haykırıyor. Türk dili ve uydurmacılık konusunda da yavaş yavaş doğruyu görenler var. Bir kısmı da Osmanlı'ya daha mûnis bir gözle bakmağa başladı. Dış Türkler meselesini dahi gündeme getirenler var. Hatta, ırkçı bir görüşle, Ermeni ve Rum düşmanlığı yapanlar bile görülüyor.

Bu değişmenin bizce muhtelif sebepleri vardır. Bir kısmı samimi değildir. Kendilerine göre «taktik» uygulamakta ve bundan sosyalizm lehine bazı sonuçlar beklemektedirler. Bilhassa sonuncular bu cümledendir. Dış Türklerle ilgilenmeleri, Ermeni ve Rum düşmanlıklar, milliyetçiliklerinden değildir. Sadece Batı Trakya ve Kerkük Türkleriyle ilgilenirler. Maksatları, batı blokunda gedik açmaktır. Ermeni düşmanlığı yaparken de Rusya'nın parmağına asla dokunmazlar.

Bir kısmı sosyalist edebiyatta büyük bir gerileme olduğunu farketmişlerdir. Yıllar yılı tekerlenen nakaratlar sonunda meydana bir şey çıkmamıştır. Sosyalist edebiyat nâmına ortalıkta cehalet, kültürsüzlük ve kabalık vardır. Hatta barbarlık. Eski sosyalistlerin kültür ve incelik merakını burjuva özen-

tisi sayan saldırgan bir barbarlık. Şimdi bazı eski sosyalistler bu barbarlığa baş kaldırmıyorlar. Kendi yarattıkları canavarla savaşıyorlar. Buna, biraz kültürlü olan sosyalistlerle cahil olanların savaşı diyebiliriz.

Bir kısmı da doğruları, batıdan veya Sovyetler Birliğindeki Türk aydınlarından öğreniyor. Batı, Türklerin eski kültür ve edebiyatlarının kıymetini ortaya koydukça bunların gözleri açılıyor. Sovyetler Birliğindeki Türk aydınlarıyla temas edenler, onların eski kültürlerinden kopmadıklarını gördükçe hayrete düşüyorlar.

Sebepler ne olursa olsun, ilerici-sosyalist cephe, Türk milliyetçilerini elli yıl geriden takip etmektedir. Yukarıda zikrettiğim konularda Türkçüler, Cumhuriyetin ilk yıllarından beri doğruları söylemekte, yazmakta ve göstermektedirler. Biz «Türk'ün Türk'ten başka dostu olmadığı»nı durmadan söyledik ve yazdık. Dış Türklere ilgi gösterilmediğini devamlı olarak tekrarladık. Türklerin gerek Osmanlı devrinde, gerek ondan önce büyük bir kültürleri ve edebiyatları olduğunu bıkıp usanmadan anlatmağa çalıştık. Bu konularda araştırmalar, incelemeler yaptık.

Sosyalistler, hem de kendilerine ilerici ve devrimci sıfatı-

nı veren sosyalistler, bizi ancak 50-60 yıl geriden takip edebiliyorlar.

Yıllardan beri divan edebiyatını kötümüş ve reddetmiş olan bu cephenin bazı kalemleri, şimdi de bu edebiyatın ne kadar büyük ve mükemmel olduğunu iddia etmeye başladılar. Tabii, 50-60 yıl geride kalmanın doğurduğu bir takım eksiklikler, yanlışlıklar ve bilgisizliklerden kurtulamıyorlar. Mesele «saklagıl, olmagıl» kelimele-
rindeki «—gıl»ın emir eki olduğunu ve bu şekillerin «sakla, olma» mânâsına geldiğini bilmiyorlar. «—gıl» ekini herhalde «kıl» kelimesinin değişik bir şekli sanıyorlar ki ayrı bir kelime olarak yazıyorlar (Gösteri, 17, s. 67).

Güzel bir minyatürün yanında Ali Şir Nevâî'nin bir beyti var :

Zebân-ı türkünün destân sarayı,
Fesâhat bülbülü ya'ni Nevâî.
(Gösteri, 17, s. 74).

Nevâî ne yapmış? Türk dilinin destan sarayını mı kurmuş? Türk dili için «destandan bir saray» mı inşa etmiş? Ne kadar güzel bir söyleyiş değil mi? «Dilin destandan sarayı»! Fakat ne yapalım ki Nevâî böyle demek istememiş. Birinci mısranın doğru imlâsı «Zebân-ı Türkünün destân-serâyı» şeklinde olacaktır. Mânâsı da «Türk dilinde destan söyleyen».

Şu cümlelere bakınız :

«İkinci gerçek ise biz Türklerin Anadolu'ya yerleştiğimiz ilk iki-üç yüzyıl, bu yerleşmemize büyük katkısı olan Türkmen hocaları, halka söyleyecek sözü olan bilgeler, dervişler, ozanlar Türkçeye ırlamışlar, Türkçe yazmışlar: Selçuklu yönetici ve aydınlarının Türkçeye ihanetine karşın.» (Gösteri, 17, s. 70).

«Türkçeye ırlamışlar» ne demek? Yani Türkçeye hırlamışlar mı, havlamışlar mı? «İhanetine karşın», yani «ihanetine rağmen». Yöneticilerin ihanetine rağmen mi dervişler Türkçe yazmışlar? Yoksa ihanetine mukabil mi? Yöneticilerin ihaneti değil de yasaklaması söz konusu olsaydı ancak o zaman «rağmen (uydurmacası karşın)» kullanılabilirdi. Burada kullanılması gereken kelime «mukabil» veya «karşılık»tır. Sonra o cümle nasıl başlıyor, nasıl bitiyor? «İkinci gerçek ise... Türkçe yazmışlar.» Ya «ikinci gerçek ise şudur» deyip devam etmek; ya da cümleyi, «ikinci gerçek ise.. dervişlerin... Türkçe yazmalarıdır» şeklinde kurmak gerekirdi.

Doğru dürüst cümle kuramıyan, «rağmen» ile «mukabil»i birbirine karıştıran adam divan edebiyatını övse ne olur, yerse ne olur?, Bir de bu zat, divan şairlerinin «Türkçe sözcük» kullanmayışlarından şikâyetçi...

Edip Cansever ise divan şiirine vermiş veriştirmiş :

«Ben kendi adıma Divan Şiirine yaşamımda ve şiirlerimde yakın bir ilgi duyduğumu söyleyemem. Nedeni, öz bakımından yapay, durağan, gerçek yaşamdan uzak bir şiirdir de ondan. Ne doğası doğa, ne aşkı inandırıcı bir aşk, ne de insanı etiyile kaniyla somut bir insandır. Mazmunlar, deyişler, edalar yarışmasıdır daha çok. Sanat değil zanaattır kısacası. Onca yüzyıl egemenliğini sürdürmüş bu şiirden bir tek 'Osmanlı insanı' bile çıkaramayız.» (Gösteri, 17, s. 79).

«Nedeni» diye başlayıp «ondan» diye biten cümlenin çar-

pıklığını bir tarafa bırakalım ve Nedim'in şu şiirine bakalım :

Gülzâra salın mevsimîdir
geşt ü güzârın

Ver hükmünü ey serv-i re-
van köhne bahârın

Dök zülfünü semmûr giyin-
sin ko izârın

Ver hükmünü ey serv-i re-
van köhne bahârın

Sal hatt-ı siyehkârın o ruh-
sâre-i âiş

Semmûrunu kaplat bu sene
kırmızı şâle

Al deste eğer lâle bulun-
mazsa piyâle

Ver hükmünü ey serv-i re-
van köhne bahârın

Cennet gibi âlem yine her
meyve firâvân

Sen meyve-i vaslın dahi et-
mez misin erzân

Uşşâka birer bûse edip giz-
lice ihsan

Ver hükmünü ey serv-i re-
van köhne bahârın.

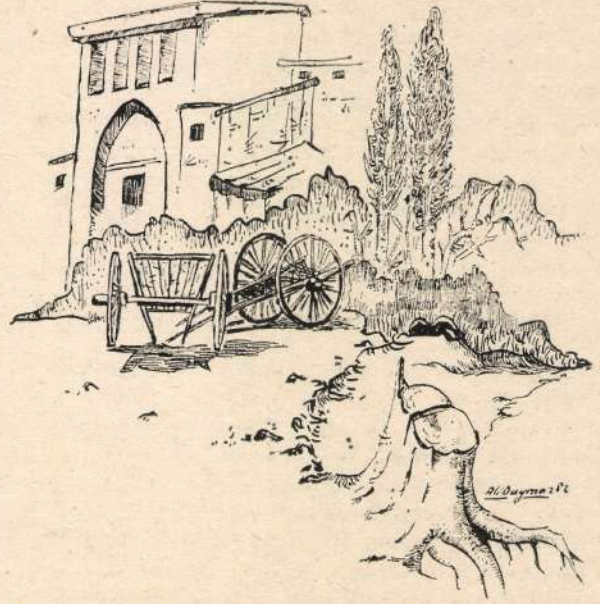
Sonbahar gelmiş, hükmünü icrâ ediyor. Bakın bu mevsimde Nedim nasıl bir güzel tasavvur ediyor.. Kırmızı yanakları üzerine siyah saçlarını dökmüş, servi gibi uzun boylu, bir kız. Yanağı ve saçı arasındaki kırmızı-siyah tezadı, elbisesinde de aynen var. Yanağı kırmızı olduğu gibi üzerine giydiği şal da kırmızıdır. Al al olmuş yanaklarını nasıl siyah saçları çevreliyorsa, kırmızı elbisesini de samur bir kürk çevrelemektedir. Samur aynı zamanda gür-lüğü temsil eder. Samur kürkün gür tüyleri gibi kızın da gür saçları vardır. «Kırmızı yanak — kırmızı elbise» uyumu burada bitmiyor. Kızın elinde ya kırmızı bir lâle, yahut da kırmızı şarap dolu lâle şeklinde bir piyâle (kadeh) bulunmaktadır. Hani günümüzde kırmızı moda olunca vitrinler hep kırmızı elbiselerle donatılır. Hanımların yanaklarında kırmızı allık, üzerlerinde kırmızı elbise vardır. Elllerinde kırmızı çanta, ayaklarında kırmızı potin. İşte Nedim'in gü-

zeli de tıpkı böyle. Yanakları kırmızıya boyanmış, elbisesi kırmızı, elinde tuttuğu lâle kırmızı. Ve gür saçları var yüzünü çevreleyen, samur kürküne doğru uzanan. Bu, nice ressama ifham verecek bir tablodur. Fakat tablonun zemini (fonu) de vardır. Güzeli boşlukta resmetmeyeceksiniz. Sonbahar mevsiminde bir piknik yerinde, çiçeklerle ve meyva ağaçlarıyla dolu bir bahçede salınıyor olacak. Cennet gibi olan bahçede meyveler firâvân, bol bol. Ressam elbette tablosu için kırmızı kirazları, kırmızı erikleri, al al olmuş elmaları tercih etmelidir. Burada hemen, meyvalarla güzel arasında bir benzerlik kuruluyor. Meyvalar nasıl kırmızı ve nasıl bol ise güzelin dudakları da o kadar kırmızı ve o kadar etlidir. Evet, «meyve-i vasl» sevgilinin dudakları demektir. Nedim, güzelin dudaklarını «erzân etmesini» yani ucuzlatmasını istiyor. Ucuzluk bolluğa bağlıdır. Meyvalar «firâvân (bol)» olduğu için ucuz. İsteyen dişleyip yiyor. Sevgilinin de dudakları meyvalar gibi ucuz olmalı. Aşıklara gizlice bûseler ihsan etmeli. Nedim'in şiirle çizdiği bu tabloyu gözlerinin önüne getirenler, meyvaların bolluğu ile kızın vücudu arasında ki paralelliğe dikkat etmelidirler.

Ne dersiniz Bay Edip Cansever? Divan edebiyatının «insanı etiyile kaniyla somut bir insan mıdır, değil midir? Sırf bu soruya cevap olsun diye etli butlu bir şiir seçtik. Yoksa divan edebiyatında Cansever'in tadına varamıyacağı, yabancı olduğu hazırlarla dolu nice örnekler vardır!

İlerici-sosyalist yazarların öğrenecekleri daha pek çok şey var. Türk milliyetçilerinin yıllardır yazıp çizdiği daha pek çok doğruyu farketmeye istidatlı görünüyor bu çocuklar. Aslında yanlışlarına, kusurlarına ve Cansever gibi direnenlerine pek de aldırılmamalı. Öğreniyorlar ya, siz ona bakın.

BİZİM EVLERİMİZ

Beşir AYVAZOĞLU

Evlerimizde yaşadığımız tarih, kökleri çok derinlere inen, efsâneye karışmış mistik bir tarihti. Fakat insanımızın asıl şuurunu teşkil ediyor, o bulanık haliyle bugüne taşınmış, yaşanıyordu. Uzun kış gecelerinde annemin bizi oyalamak için okuduğu Seyyid Battal Gazi hikâyelerini babamın nasıl bir heyecanla dinlediğini hatırlıyorum. **Battal Gâzi** aramızdaydı ve biz onunla seferlere çıkıyor, bütün geçmiş zaferlerin ihtişamını yaşıyorduk. Annemin okunmaktan iyice yıpranmış taşbaskısı kitapları, esrarlı güzelliklere açılan birer masal kapısı gibiydi. Geçmişle bugün arasındaki perde kalkar, adımımı atar atmaz kendimi sevdiğim kahramanların yanında buluverirdim. Sanki zaman benim için geçmişi ve geleceğiyle koskocaman bir bugündü. O günleri, o değişik zaman idrâkini düşündükçe hâlâ ürperirim. Bir bakardım ki ak bir küheylâna binmiş, yaklaştıkça uzaklaşan hülyalı ufuklara doğru uçmaktayım.

O zamanlar, ilkokul okuma kitaplarından birinde vardı galiba, **Yahya Kemal'in Akıncı** şiiri su gibi ezberimdeydi. **Aktolgalı beylerbeyi** «ilerle» diye haykırıyordu, «ilerle!» Tuna'nın akköpükleri kabarıyor, ufuklarda atların uçuşan yeleleline karışıyordu. Ve ben sevdâmın gizli tarihini yaşıyordum.

Sonra sarp kaleler düşünüyordum. Geçmişin ihtişamını ve yitirilmiş güzellikleri terennüm eden Rumeli türkülerinin o hüznü dolu, fakat dipdiri nağmeleri tek bir kelimedede toplanmıştı; zihnimde tasvir edilmesi imkânsız tedâiller uyandıran salkımsaçak bir kelime : Estergon. Artık benim için her

kale bir Estergon'du, tek başına bir dünya idi Estergon. Evimizin yakınlarındaki **Dârüşşifâ** harabesinin küçük odalarında, yıkık duvarlarında fâtihâne rüyalar görürdüm. Masal kapımın eşğinde yaşadığım asıl zamanla burun buruna gelince gönlümü «bir sinsî firak» kemirmeye başlardı; niçin şimdi İstanbul önlerinde bir yeniceri yahut Zigetvar önlerinde bir sipahi değilim diye, adeta kaderi hesaba çekerdim.

Tarih masallarla birleşerek usta nakkaşlar elinden çıkmış bir nakış resim güzelliğiyle rüyalarım doluverirdi; gözlerimi kapayınca önümden destânî bir uğultuyla güzel, kıvrak atlara binmiş kahramanlar geçirdi, bir çizgi film gibi şaşırtıcı, büyüleyici... O zamanlar televizyon yoktu, nereden bilecektim çizgi filmin ne olduğunu? Ama Karagöz vardı ya! Benim hayal perdemde Karagöz'den daha hareketli, atlı kahramanlarım vardı. Kahramanlarımın hepsi güzel insanlardı ve hepsi birer Rüstem'di.

Sonsuza kadar uzanan ufuklarda kahramanlarımın dâvûdî seslerinden yükselen mûsiki, mâverâi aksisedâlarla çok sesli hale gelir, dağlardan dağlara genişleyerek gökkubbeyi doldururdu. Onlar masallarla tarihin izdivacından doğmuş ne muhteşem sahnelerdi- Ve ben Estergon'ları binlerce, yüzbinlerce defa fethederdim.

Beni alıp geçmişin süzölmüş güzelliklerine götüren nasıl bir zaman idrâkiydi? Neden gözlerimi geleceğe doğru değil de, geçmişe çevirmiştim? Bugün bile tatmin edici bir cevap bulamıyorum. Bizim annelerimiz, babalarımız geçmişte yaşamayı tercih ederlerdi, belki o yüzden. Gelecek hep kısa kısa yarınlar olarak düşünülürdü. Muhafaza etmek, ama herşeyi, eski elbiseleri bile muhafaza etmek.. Annemin bir dolabı vardı ve içi-

ne «evvel zaman»ı tıka basa doldurmuştu. Şimdi anlıyorum, muhafaza etmesini bilmeyen topluluklar medeniyet kuramazlar. Hiç direnişle karşılaşmayan bir yenilik, yenilik sayılabilir mi? Çocukluk evlerimizde, o zaman farkında değildik ama işte bu direniş yaşıyordu. Biz çocuklar, kapıda daha ayakkabımızı çıkarmadan, ezmeyen, fakat Estergon'u korumaya kararlı bir otoriteyle karşılaşmıştık. Radyo dinlemek bile izne bağlıydı. Bu tavrı geri kafalılıkla filan açıklayanlar, öyle evlerde yaşamayan, yaşasa bile tadına varamayan talihsiz kişiler olmalı diye düşünüyorum.

Şüphesiz bir zamanlar bütün evler bizim ev gibiydi, en bereketli gıdası sessizlik olan evler. Yalnızca saatin sessizliği daha da derinleştiren tiktak'larını duyardık. Herhalde bu tiktak'lar sessizliğin kendisiydi ve beni geçmiş devirlere iten garip bir zaman makinesi vazifesini görürdü. Geçmiş zaman yolculuklarımı hep bu sessizlikle ve Mecbure Teyze'nin bir dizi inci gibi parıltıyan dişleriyle beraber hatırlıyorum. Masallarını hep gülerken ve kahramanlarının yanından hemen şimdi gelivermiş gibi anlatırdı. Çileli hayatından bahsederken bile yüzündeki geniş tebessüm silinmez, o günlere dönmek ister gibi, anlaşılmaz bir hasret duygusuyla gözlerini kısar, uzaklara bakardı : «Heydi gidi günler hey!»

Aslında bu tavır sadece Mecbure Teyze'nin tavrı değil, millet olarak bizim müşterek tavrımızdı. Hani eski şairler zamânenen yerli yersiz şikâyet eder dururlar; önceleri herşey güzeldi, şimdi dünya kötülerin elinde, felek kötülerin hesabına çalışıyor gibilerden şikâyetler... Felek de bizim bir bakıma günahkâr tekemizdi, «**Ne günlere kaldık ey Gâzi Hünkâr?**» Öyle zannediyordum ki, bugün anladığımız mânada bir ilerleme fikri, insanımıza alabilirdiğine yabancı bir fikirdi. Şuurlu ve büyüttüğü, yeşerttiği **asr-ı saadet**, mükemmel bir geleceği enine boyuna hayal etmesini önlemiş, bir başka deyişle, muhayyilesini geleceğe değil, geçmişe yöneltmişti. Ama bu ilerlemeyi büsbütün engelleyen değil, yavaş, fakat «kalitatif» gerçekleşmesini sağlayan bir tavidir. Belki de daha insânî..

Geçmiş daha güzel bulma temayülü bütün insanlarda vardır. Gerçekten de zaman, yaşadığımız günleri âdetâ ince bir elekten geçirerek lezzetli, az yaşanmış, kesif bir an haline getiriyor. Kendimize saadetlerden mürekkep bir sırça saray inşa ediveriyorum. Hâtıralarımız ve hayallerimiz olmasaydı, bilmiyorum, yaşamak azabına tahammül edebilir miydik?

Her neyse, benim Estergon fetihlerim gel zaman git zaman şuurlu bir tarih anlayışıyla yer değiştirdi. Şuurlu bir tarih anlayışı diyorum, yani tarihi anlamak için şuurlu bir gayret. Mekteplerde okutulan tarihe itimadım çok erkenden sarsıldı.

Hangi sâhada olursa olsun, resmî tez mahiyetindeki düşüncelerin doğruluğundan şüphe etmeli. Doğrular her zaman söylenece, tezatlar nasıl gizlenebilir? Peki, doğru diye kabul edilen yanlışlardan nasıl kurtulmalıydı? Yanlış, başka bir yanlışla ortadan kaldırma tehlikesi de var. Vakti, tarih kendi ölçülerini mutlaka verir, fakat o tarih nerede?

Tamamen farklı bir yaşama düzenini yerleştirmek için tahrip edilen tarih, susan, fakat susuyla çok şey ifade eden kitleleri daima karşısında buldu. Bu direniş su yüzüne çıktığı zaman hep kaba kuvvetle tesirsiz hale getirilmiştir. Kaba kuvveti kullananlar, hiç bir zaman iktidarın meşru sahibi olamadılar, değişen çok şey olmasına rağmen. Kitlelerde diri kalan bir taraf vardı, bunu farkedenler kazanıyordu. Biz, aklımız erdiği zaman kendimizi ister istemez bu direnişin içinde bulduk. Ne var ki insanımızın kalbinde muhafaza ettiğini aklın ölçülerine vurunca yeni çıkmazlarla karşılaşmıştık. Kalp hiç bir zaman aklın diliyle konuşmaz. Lüzumsuz teferuatla uğraşılıyor, bu yüzden meselenin esasına ulaşamıyorduk. İfrattan tefrite git gel! Mahiyeti anlaşılmayan bir olmuşlar zinciri ve yaşamayan bir yığın hadise olarak tasavvur edilen tarih, geçmiş dedikleri fasit dairede sıkışıp kalmıştı. Annelerimizin, babalarımızın temsil ettiği direnişe katılmıştık, ama onlardan öylesine uzaktık, evlerimize öylesine yabancıydık.

Hasılı, geçmiş adına ne varsa, hepsine şuursuzca perestîşi tarih şuuru zannediyorduk. Estergon'ların elimizden bir bir gittiğini ne zaman anlayacaktık? Takılıp kaldığımız körukörüne hayranlığın tutulur tarafı yoktu, bunu seziyordum. Nitekim çocukluğumun Estergon'u olan **Selçuklu Dârüşşifâ'sı** tamir edilmişti ve ben artık küçük odalarında, duvarlarında fâtihâne rüyalar görmüyordum, fakat o mimârî terkinin şahsiyet çizgilerini arıyordum. Kısacası benim tarihim artık «hey gidi günler hey»in tarihi değil, başka bir tarihtir.

Gerçek târih, meselâ **Fâtih Sultan Mehmed**'in gemileri karadan yürütmesinde miydi, yoksa fetih tavrında mı? Mekteplerde okutulan tarih kitaplarını niçin sevmediğimi ancak bu soruya cevap verebildiğim zaman anladım. Tekrar edilmesi mümkün olmayan, ardarda ve münferit hadiselerin çetelesini tutmak tarihçilikse.. Vesikacı tarihçiler kendilerine bu yolda tenkitler yöneltildiği zaman, geniş bir tarih yorumuna girebilmek için önce dökümanter çalışmanın şart olduğunu söylüyorlar. Fakat ben ne kadar vesika bulunursa bulunsun, geçmiş bütününü aydınlatabilmenin imkânsız olduğunu biliyordum. Öyle meçhuller vardır ki, çözümünü sadece mes'ud bir tesadüfe bağlıdır. Vesikaların hiç kıymeti olmadığını söylemek istemiyorum. Ama tarihi yaşanır kılmak bakımın-

dan hayatımıza ilave edebilecekleri ne vardır? Bugün kadar canlı bir geçmişe sahip değilsem, ne kadar zengin olursa olsun, tarih ölü bir hadiseler yığınından başka birşey değildir.

Neyi aradığımı açık seçik ifade edemiyordum; fakat şimdi anlıyorum, aradığım çocukluk evlerimizde yaşanan o dipdiri tarihten başkası değildi. Bu yüzden çıkıp kürsülerde «Biz Fatih'lerin, Yavuz'ların torunları!» diye başlayan hatiplerin garip mantığına bir türlü alışmamıştım. Tutup Fatih'leri, Yavuz'ları tarih dediğin müzeye mumdandan birer heykel gibi dikeceksin, nefessiz bırakacaksın, sonra da onların hakkın olmayan mirasına sahip çıkacaksın. Olmaz, diyordum, olmaz! Kendimize tarihi yalancı şahit tutup zavalliliklarımızı meşru gösterme gayretimiz, Fatih'leri, Yavuz'ları tanınmaz hale getirdi. Ah çocuklar, biz Estergon'ları sizin için mi fethettik?

Çocukluk evlerimizdeki o efsaneye karışmış tarihi bir daha yaşayamadım. Masallardaki gibi, kırk odalı konağın kırkıncı odası yasaktı. Ne zaman anahtarını çevirmek için elimi uzatsam, kafamın içindeki bekçiler dikiliyordu karşıma :

«Yasak, kırkıncı oda yasak!»

AZIKSIZ ÇIKMA YOLA

Bir nehri geçeceksen önce soyunmalısın
Bir dağ'ı çıkacaksan soluklu olmalısın
Mademki niyetlisin, seferin kutlu ola
Caydırmayı düşünmem ama derim ki sana
Azıksız çıkma yola

Seferin savaşıysa sağlam kuşanmalısın
Zaman öyle bir at ki ihmala vermez mola
Erkenden daha erken uyanki kazanasın
Mahmur «biraz daha»lar düğümü çok tuzaktır
Azıksız çıkma yola

Pınarın gözü ise aradığın sendedir
Üzengiye sağlam bas, dizgini ele dola
Güz bahçelerinde gazel toplama, çiçek topla
Boşa vakit öldürme, yarına kefilin yok
Azıksız çıkma yola

Vuslatsa istediğin, in insanın içine
Ve çarşılarda dolaş Azrail'le kol-kola
Mezarlığa git düşün, düğünlere git ağla
Kanadın sızlasa da Uhud kadar ağır ol
Azıksız çıkma yola

Öyle bir abdest al ki su bile sarhoş olsun
Sen yaprak ve çiçek ol gördüğün kuru dala
Hep gönül şehri onlar, kâinata sevgi sun
Her ham söze sağır ol
Azıksız çıkma yola

Nereye gidersen git, heybene gönül doldur
Bin kovan parçalama bir parmak acı bal'a
Yontuldukça yer kapla ve her zaman güzel kal
Temiz kal, fazlanı at, ekşiğini tamamla
Azıksız çıkma yola

Bahattin KARAKOÇ

— Mağaradıklar isimli kitabınızda «Tarihte tek mucize vardır : Türk kaniyla İslâm dininin kaynaşmasından doğan bir mucize : Osmanlı Mucizesi.» diye tavsif ediyorsunuz Osmanlıyı. Evet, Türk milleti fikri, ilmi, siyasi istikrar ve kemâlini Osmanlı Devletiyle zirveye ulaştırmıştı ama, kemâlin ardından zevâl, istikrarın ardından bocalama, karmaşa, maddî-manevî, fikri kısırlık ve çöküş gelmişti. Bu kötü akıbeti izaha çalışan yazar ve düşünürlerimizin birleştiği veya ayrıldığı hatta çatıştığı birçok nokta var. Bunlardan en mühimi kültür üzerinde mihraklaşıyor ve menfi, müspet yorumlar yapılıyor. Sizce medeniyetimizin akıbeti kültürümüzün kısırlığı veya donması-donmaması ile mi alâkalıdır yoksa başka sebepleri de var mıdır?

MAĞARADAKİLER, ne bir tarih felsefesi kitabıdır, ne bir sosyoloji. Bağsuz bir aydının özlemlerini, acılarını ve ümitlerini dile getiren bir denemeler mecmuasıdır. olsa olsa, Ben bir ilim adamı olarak insan tarihinde mucizeler olduğuna inanmam. Birçok haksızlıklara uğramış —iftiralara diyecektim— bir çağı aşırı da olsa müafaa etmek bir kadirşinaslık borcu'du. Batılılar sık sık mucize mefhumundan istimdâd ederler. Yunan mucizesi, rönesans mucizesi, avrupa mucizesi gibi. Mukaddes mefhumların dünyevileştirilmesi ilim zihniyetiyle bağdaşamaz. İslâm için tek mucize vardır: Kur'an. Yani İslâmiyet.

Evet, bir Yunan mucizesinden, bir Avrupa mucizesinden söz edildiğine göre bir Osmanlı mucizesinden de söz edebiliriz. Kendini daha çok amelde ifâde edebilen fakat, mimarisiyle, musikisiyle, şiiriyle de muhteşem, bahtiyar bir çağdır Osmanlı Devleti'nin zaferden zafere koştuğu dönem. Fakat İbn Haldun'dan Toynbee'ye kadar bütün sosyologlar, medeniyetler için de bir zevâl saatinin mukadder olduğunda müttefiktirler. Osmanlı da şaşaasını ilelebet devam ettiremezdi. Türk inkilâbı yüzyıllardan beri sürüp giden bir çöküşün son perdesi idi. Yıkılmağa mahkûm olan müesseseler, tarihin karşı konmaz fermanı ile yok olmuş, mazinin uçsuz bucaksız mezarlığında yerlerini almıştır. Esefle söyliyeyim ki bu hakikati en aydın-

nefis bir kitaptır. Yazara göre inkilâb, zemini enkazdan temizlemiş, zinde ve muhteşem bir istikbâlin sağlam binâsını kurmak imkânlarını bahşetmiştir yeni nesillere. Celâl Nuri'ye göre yapılacak işler vardır: Bir: Maziden gelen büyük irfan mirasını korumak, zenginleştirmek, cihanşumulleştirmek. İki: İktisadi hayatı düzene sokmak. Bir başka deyişle, millet olarak zenginleşmek.

Bugünkü nesiller, Celâl Nuri'nin söylediklerini büyük bir dikkatle okumak ve bu çetin meseleler üzerinde derinden derine düşünmek zorundadırlar. İnkilâb ümid edileni getirdi mi? Getirmediyse nerede hata ettik? Ferdi tedbirsizliklerle milletlerarası şartların bugünün hazin neticeleri üzerindeki payları nedir? Böyle bir muhasebe yapılmadan varılacak her hüküm ister istemez isabetli olmayacaktır. Bir kelimeyle aşırı bir mazi hayranlığı da, gözü bağlı bir yenicilik iptilâsı da bize hiçbir şey kazandırmaz. Muhtaç olduğumuz şey, ölçüdür, dengedir, soğukkanlılıktır.

— İstikrarımızın son buluşundan sonraki bocalama ve kendine güvensizlik devri cemiyetimize, İslâmî-Millî ananelerimizi yaşayanlar yaşamayanlar olarak genel bir farklı yaşayışı (ikillği), İslâmîci, türkçü, batıcı diye üçe bölünen münevverlerimizi ve siyasi kamplara, münevverlerin oturmuş fikirlerine bağlı ayrı-ayrı idareci kadroları ve yeniden bu kadrolara dayanan münevverler takımını —tabir caizse— hediye ederek bir fasit dâire teşekkül ettirdi. Tabii artık sanat, edebiyat, fikir siyasete bulaşmaktan hattâ kendini inkâr etmekten kurtulamadı. Tanzimatla başlayıp cumhuriyete kadar devam eden bu dönemde haysiyetini, vicdanını kurtarabilen, aldanmayan ve aldatmayan münevverlerimiz olabildi mi?

MÜNEVVER bir kâhin değildir. Mühim olan aldanmak değil, kalabalığa inandıklarını telkin etmektir. Tarihin inkâr kabul etmez şahadetiyle sabittir ki, aldanmak insanoğlunun kaçınılmaz kaderi. Ben, tanzimattan bugüne kadar yaşayan Türk aydınları içinde pek azının bilerek ve isteyerek yalan söylediğini sanıyorum. Siyasete gelince, elbetteki ülkenin

hattâ her müslümanın. Cevdet Paşa'dan Ziya Gökalp'e, Tunuslu Hayreddin'den Prens Sabahaddin'e. Said Halim Paşa'dan Abdullah Cevdet'e kadar bütün fikir ve kalem sahipleri kendilerine göre karanlıkları aydınlatmağa çalışmışlardır. Bize düşen onların hepsine kulak vermek ve eserlerindeki müsbet tarafları kendi düşünce dünyamıza katmaktan ibarettir. Tarih karşısında hiç kimse mutlak olarak haklı veya mutlak olarak haksız değildir. Hakikat parçada değil bütündedir.

— Cumhuriyet devrini siyasi olarak Osmanlı'dan ayırmak kaabildir. Fakat, Osmanlı dönemini idrâk etmiş münevverlerimizin cumhuriyete geçtikten sonra bu döneme taşıdıkları birikimleri, fikirleri, anlayış tarzları, insiyakları ve alışkanlıkları nelerdir? Ve cumhuriyet devrinde bu unsurların yeni nesillere herhangi bir tesiri olabilmiş midir?

INSANLIK tarihini baltayla keser gibi devirlere ayıramayız. Bugün dünün devamıdır, yarın bugünün. Bu coğrafyada bir çok medeniyetler, birçok idare şekilleri birbirini kovalamıştır. Mühim olan bu ülkede yaşayan toplumların kaderidir. Kopuş, yaşayan topluluklar için felâketlerin en büyüğüdür. Bugünü yapanlar dünün mekteplerinde okumuş, dünün hocalarından ders almış, yani belli bir geleneğin devamcısı olmuşlardır. Milletleri ayakta tutan da bu süreklilik olsa gerek. Yeni bir medeniyet ne bir günde fethedilir ne de bir asırda. Babasını inkâr eden haramzâdedir. Her irfan bir birikime dayanır, her cemiyet bir irfana. Felâket maziyi yeteri kadar tanımayışımızdadır. Elbette ki hepimiz mazinin eseriyiz. Ama köklerimizi şuurlu olarak bilmek ve dünü lüzumundan fazla yücelterek rüyâda yaşamak değil, tarihimizi mutlu veya mutsuz bütün yönleriyle anlamak ve olaylara tenkidçi bir gözle eğilmek tek kurtuluş yoludur.

— Son 10-15 sene zarfında fikir ve sanat hayatımıza baktığımızda adetâ bir üst üste yığılma (dikkat buyurun, şuurlu bir inşâ değil) nizamsızlık, ihânet, karamsarlık, kendini bilmezlik en kestirme söyleyişle sağır ve kör bir çırpınının sürüp gitmekte olduğunu görürüz. Bunun yanında ve en kötüsü neyin doğru ve güzel, neyin çirkin ve

yanlış olduğunu tesbit edecek bir miyarmız, müştereklerimiz kalmamış gibidir. Bu kaostan, bu şuursuzluktan kurtuluş için, yeni nesillerin neler yapmaları ve neleri en önce yapmaları gerekir?

ŞUURLU bir inşâ için ilk şart ne istediğini ve nelerin yapılabileceğini bilmektir. Doğruyu yanlıştan ayıran ezeli ve ebedi bir ölçü ancak iman sahasında mevcuttur. Ama, bu ölçü de hayatın bütününe kucaklamakla beraber teferruat üzerinde durmaz. Teferruat üzerinde iki yol gösterici vardır: Akıl, vicdan. Bu ilahi iki meleke de devirden devire, ülkeden ülkeye mütehavvildir.

Toplumun ortak bir şuura sahip olmayışı büyük bir talihsizlik. Bu talihsizliği önlemenin tek çaresi, ortak bir dil. Önce kelimeler üzerinde anlaşmalıyız. İdrakimizi karartan sisler dağılmadıkça kör döğüşün sonu gelmeyecektir.

— Bir çağın vicdanı olmak isterdim. Bir çağın, daha doğrusu bir ülkenin, idrakimize vurulan zincirleri kırmak, yaılanları yok etmek, Türk insanını Türk insanından ayıran bütün duvarları yıkmak isterdim. Muhteşem bir maziyi, daha muhteşem bir istikbâle bağlayacak köprü olmak isterdim, kelmeden sevğiden bir köprü.» diyorsunuz yine Mağaradakiler'de. Bugün bu emelinizin kaçta kaçını gerçekleştirmiş olduğunuzu sorsam.. fazla ileri gitmiş olmaktan korkarak...

BU, perişan ve derbeder bir hayatın ezeli rüyasıdır. Şâirâne bir rüya. İdealler gerçekleşebilse ideal olmak vasfını kaybederdi. Elimde demir asa, ayakla-

DOĞUŞ

●
Ali AKBAŞ

Ve nihâyet tan atıyor
Bir el ufku kanatıyor
Rabbim bu çağ ne kutlu çağ
Ay buluta eder vedâ
Göğsüne gün vurunca dağ
Titrer, gerinir, ürperir
Çayda şeker gibi erir
Gönlümde gam, dağda duman
Sular ağardığı zaman

Gün bir doğuşu müjdeler
Dalda kuş kuşu müjdeler
Uğurlu bir sabah için
Ayvanda öten güvercin
Gökte rüzgâr, pınarda su
Tutturur bir tatlı hû hû
Mirac olurken secdeler

rımda demir çarık zirveye doğru yürüme-ye çalışıyorum. Ölüm, dudaklarımdaki son şarkıyı susturacağı güne kadar düşe kal-ka yürümeğe çalışacağım. Belki çok aldan-mışımdır ama hiç kimseyi aldatmadım. Hedefe yaklaşıp yaklaşmadığımı tayin et-mek okuyucuların işi.

— Gittikçe artan şâir, romancı, hikâyeci ve diğer edebî nevilerle uğraşan yazar bolluğuna rağmen edebiyatımızdaki kalitesizliğin, kısırlığın... Yahud bu son soruyu şöyle sorsam: Sizce fikir ve sanat hayatımız bugün hangi durumdadır?

FİKİR ve sanat hayatımızı hayatın bütününden ayıramayız. Toplum bü-tün engellere rağmen yaşıyor ve yaşaya-cak. İktisattaki enflasyon bir benzerini de sanat aleminde müşahade ediyoruz. Ama her iki enflasyon da belli bir büyüme işa-retidir. Önce kemmiyet plânında bir bol-

luk, sonra bu inzibatsız, bu başıboş dalga-lanmalar durulacak ve keyfiyet plânında arzu edilir inkişafa mazhar olacağız. Ha-zin olan dildeki keşmekeş. Yapılan ameli-yatların en tehlikelisi, beyin ameliyatı. Gençlik önce kendi tarihini benimseyecek, kendi değerlerine sahip çıkacak sonra da kendi tarihinin dünya tarihinden koparı-lamayacağını ve milli değerlerin insani değerlerin dışında olmadığını anlayacak, milli ile insaniyi meczederek yarınlara ka-lacak düşünce eserleri yaratacaktır. Mil-letlerin tarihinde fetret devirleri vardır. İstikbâl ümitsizliğe kapılmayanların fet-hedeceği, daha doğrusu taş taş kuracağı bir saraydır. En mühim tavsiyem Cihâd-ı ekber: yani cehalete, atalete, taassuba kar-şı savaş.

YENİLİK İSTEYEN SEVGİLİ GENÇE

Hep eski şarkılar öyle mi? Yenişi yok mu, diyorsun. Kendince ne kadar haklısın! İlgi, dikkat ve teccüsünü, samimî «arayış»ını takdir ederim. Ve bütün varlığıyla geleceğe dönük olduğun halde, mes'ut bir istikbâlin hayâlî kalbini titretirken, geçmişe de bir ân için olsun şöyle bir atf-ı nazar etme fırsatını buluşun, senin neslinde olağanüstü bir şey. Akıllı, şaşırtıcı hattâ çarpıcısın... Zekâ, samimiyet ve gençlik... Kudret ve müessiriyet kaynakların bunlar. Dalgalı bir ummanın ilk dalgaları gibi çarpıyorsun kıyıya; köpüklü, coşkun...

Lâkin çarptığın sâhillerde yosun tutmuş tecrübeli kayalar var. Aşındırdığın, oyduğun kıyılarda durma. Kendi coşkunluğunun heybetli uğultusuna kendini kaptırma da istersen o kayalara birazcık kulak ver:

Seni, beni, hepimizi koynunda barındıran şu dünyânın kendinden daha eski ne var? Ama ne kadar câzip, değil mi? Aşınmış dağlarına, kirlenmiş denizlerine, üstünde insanlar dolaşan «ay dedesi»ne rağmen, onu hâlâ ilk atalarımız kadar güzel, büyüleyici ve hâlâ meçhullerle dolu bulmuyor muyuz? Hayat veren güneş, hep eski güneş, ama her gün yeniden doğuyor ve biz ona her zamanki kadar muhtâcız; onu hep aynı ihtiyaç ve iştiyakla bekliyoruz. Onsuz olabilir miyiz?

Beethoven 1827'de ölmüş. Zamanca bizden tam 155 yıl geridede! Lâkin çağdaşımız olmadığıni söyleyebilir misin? Ama Dede

AyvaZ GÖKDEMİR

Efendi eski değil mi, diyorsan, emin ol, geçirdiğimiz kültür zلزelesinin yıkıntıları altında kaldığımızdandır; bilmediğimizdir, bilemediğimizdendir. Şekspir'le tanışmak istemeyen çağdaş bir münevver düşünebilir misin? Biz demokrat nesilleriz, Sekspir 16.-17. asır centilmenleriyle leydilerinin olsun, diyebilir miyiz? Mevlânâ, Yunus 13.-14. asrın adamları, ama asırlardır halkımıza, aydınımıza ana sütü kadar temiz ve besleyici, hâlis gıda olmuşlar. Şimdi avrupalısı, amerikalısı ile batılılar da bu kaynaklara eğiliyorlar. Onlar da «nâsib» almaya çalışıyorlar. Onlardaki islâmî, insânî mesaj, belki de en çok 20. Asrın muhtaç olduğu, beklediği mesajdır. 21. Asır onlara daha çok eğilecek gibime geliyor. Sâdece bir tahmin tabii, ama saçma denilebilir mi?

Asrımızın, günümüzün Dede'leri, Mevlânâ'ları, Yunus'ları olsun! Doğru, âmennâ! Bu dediğin eskilerle, yâni seçkinlerle, klâsiklerle beslenerek mümkün olabilir. Eski'de ısrarımız bunun içindir. Eskisi olmayanın yenisi olamayacağı içindir.

«Gök kubbenin altında söylenemedik söz yok» derler, doğrudur. Belki yeni bir üslup, sevimli ve çağdaş bir takdim, devre kendi lisânı ile hitâb etmek... İşte o kadar! Tebliğ değişmez, değişmeyecek.

Devir, «âhir zaman»dır ama, Kur'an, Kelâm-ı Kadîm'dir, unut-

ma! Ve bu kadîm olan kelâm, kadîmidir.. Zamânın âhirinde değil de intihâsında bilâle kurtarıcıdır, yegâne hidâyet rehberidir. Mutlak'a kul, kadîm bir Kelâm'a mü'min olan, günü birlik yenilerle, kabuk ve kalıp değişiklikleriyle fazla meşgul olamaz. İlgisi, dikkati, öze doğrudur, kalbe doğrudur. Kalbin ise imâna, yâni ezeli ve ebedî hakîkate, hak cevherine ihtiyacı vardır. İnsan yeniliğe meraklıdır ama, gerçek ihtiyâcı, imân, itminan, saadet ve huzuradır. Bunlarsa daha çok eski çarşılarda bulunur...

Bana, niçin yeni değilsin, yenici değilsin, diye târiz etme. Beni, neden eskisin, diye hor görme. Sor bana ki, bayrağı neden buca dikemiyorum? Rahm et bana ki, neden söylüyor da yapamıyorum? Neden bu sahteler istilâsına uğramış pazarda hâlis top kumaşlarımı açamıyorum? Neden meydanları dolduran bu şamatacı, sahteci işporta esnafını kovamıyorum? Neden hakkı söylüyor da tutup ayağa kaldıramıyorum? Bâtıla niçin mağlûbum? Niçin «ma'rûf»u biliyor da buyuramıyorum? «Ehl-i münker» niçin kaahir?

Ben muhakkak ki güçsüzüm, ama haksız değilim. Benim derdim, zafım eskilikte değil, tâkatsizlikte. Bayrağı yere düşürmemek çabasıdayım. Bu bayrak, hep o eski ve şanlı, eskidikçe şâni eksilmeyen, bilakis artan bayrak olacak. Gelen kapacak ve koşacak, koşacak..

Gördüğüm o ki, dizlere derman gerek, ellere yeni bayrak değil...

DİVAN EDEBİYATINDA TENKİT

Namık YAYKINLI

Altı yüz senelik Divan Edebiyatının bazı şubeleri az-çok tedkik edilmekle beraber tenkid anlayışı ve metodu üzerine bir çalışma henüz yapılmadı. Geniş bir çalışma sahası olan bu mevzuu, tezkire yazarlarının hükümleriyle bir parça ele almak istiyorum.

Divan Edebiyatının, vezin, kafiye, nazım türü, mazmun gibi muayyen kaideleri vardı. Şâir eserini bu ölçüler dahilinde ortaya koyardı. Ayrıca bugünkü mânâsıyla bir münekkide ihtiyacı yoktu. Kaideler çerçevesinde düşünmesi, bir nevi oto-kritik idi. Fakat şiir ve şairlik hakkında, eserlerinin dîbâcesinde birtakım nazariyeler öne sürebiliyor, kendi veyâ bir başkasının şiiri için beyitler ve bilhassa kıt'alar söylediği görülebiliyordu. Ancak bugünkü mânâda ve bugünkü metoda yakın tenkid anlayışı Tezkirelerde görülüyordu.

Tezkireciler, san'atkârın biyografisini verirken aynı zamanda eserleri hakkında hükümler de verirler.

Tezkire yazarı Lâtîfi, Zâtî için şöyle diyor: «Mesnevîden risâle-i Şem'ü Pervânesi gâyet de musanna' kitab ve nazm-ı sihr-intisâbdır. Minmat'la ilâ makta' her beyti ma'mûr u muhayyel ve masnû'u bibedeldir. Ammâ 'inde'l-fuzalâ tarz-ı kelâmda ve bast-ı sevk-i merâmda hikâyet-i nazm-ı tahayyül ü tasannu' üzere tarh olunmağın hüsn-i edâsı ol kadar vâzih u rüşen ve ri'âyet-i irtibat-ı makâmâtda çendân hoş-âyende ve müstânce değildir.» (Mesnevîden Şem'ü Pervâne risâlesi son derece san'atlı bir kitap ve sihirli bir nazımdır. Matla'ından makta'ına kadar her beyti mâmur, güzel hayallî, san'atlı ve eşsizdir. Fakat fâzıllara göre söz söyleme tarzında ve meramını anlatmada manzum hikâyesi güzel hayallî ve san'atlı bir şekilde düzenlendiğinden şöyleyiş güzelliği o kadar açık-seçik ve bölümlerin irtibatına uymada da o kadar beğenilen ve güzel bulunan birisi değildir.)

Yine Lâtîfi, Derûni için şöyle der: «Tab'ında ol kadar cevdet ve fehminde çendân sür'at yok idi. Hin-i irâd-ı sühanda teemmül ü tefekkür çok idi. Ekser evkâtında efkârı bişe ve tahayyül ü kefekürü leyl ü nehâr endişe idinüb didiği eşârı ziyâde fikret ü rü'yet ile dir idi. Ammâ didiği ebyâtı tahayyül-i selis ve musanna'-ı nefis eyler idi, Tab'-ı hayâl-enğizi mürid-i hayâl ve mücid-i makâldir.» (Tabiatında o kadar olgunluk ve düşüncesinde o kadar sür'at yoktu. Söz söyleme sırasında çok düşünürdü. Vaktinin çoğunda düşünmeyi kendine huy edinmişti. Hayal kurma ve düşünmeyi gece gündüz endişe edip söylediği şiirlerini fazlasıyla araştırma ve düşünmeye söylerdi. Fakat söylediği beyitleri selis bir tahayyül ve nefis bir san'atle der idi. Hayalleri şaşkına çeviren yaradılışı hayal irâd edici ve söz icâd edicidir.)

Kınalızâde Hasan Çelebi de Emri için şöyle der: «Bâzı eshâb-ı hased, mezbûru cânib-i mânâ ile mukayyed olduğundan şehbâz-ı tab'ı, hevâ-yı sûz u güdâzda pervâz itmemiştir ve elfâzı rekikdir diyü zebân-ı ta'n-ı dirâz iderler. Ammâ ki hilâf-ı vâki' idiği gün gibi rüşen ü lâmi'dir.» (Bâzı kıskançlar sözü edileni (Emri'yi) şiirin mânâ tarafıyla ilgilendiğinden âşıkânelik veya lirizm tarafıyla ilgilenmemiştir, sözleri tutuktur diye dil uzatıp yererler ama gerçeğe aykırı olduğu gün gibi ayan-beyandır.)

Görüldüğü gibi, tezkireciler şâirleri, «hayal, mânâ, lirizm, edebî san'atlar, fikir, sûz u güdâz, rekâbet» gibi kelimelerle değerlendiriyorlar. Bununla beraber «selâset, belagat ve fesâhat» gibi zaman zaman subjektif olabilecek kelimelerle hüküm verebiliyorlar.

Görüşlerini, eseri teker teker veyâ bütün bölümleriyle ele alıp değerlendirmekten ziyâde, umûmî olarak verdikleri hükümlerle tesbit ederler. Fakat bu toptan kabul ve toptan red şeklinde olmayabilir. Nitekim Lâtîfi, Zâtî'yi beğendiği ve beğenmediği taraflarıyla ele alır.

Tezkireciler, şâir için, «**şîrin-güftâr** (tatlı söyleyişli), **me'ânî-gûy** (mânâlar söyleyen), **mesel-gûy** (atasözünü söyleyen)», gibi sıfatlar; şiir için, «**matbû'** (güzel), **muhayyel**, **rengin** (renkli), **musanna'** (san'atlı), **revnaklı** (parlak), **küşâde** (açık-seçik), **hoş-âyende** (beğenilen), **pür-rüsûn** (sihirli) gibi sıfatlar kullanırlar. Lâtîfî, Remzî için: «**musanna' ve muhayyel hûb eşârı vardır**» (san'atlı ve güzel hayallî iyi şiirleri vardır); Sürûrî için: «**Gâyetde matbû'** (güzel) **eş'ârı ve muhayyel güftârı** (söyleyişleri) **vardır**; Hayâlî için: «**Sanâyi'-i şîriyyeden tumturak-ı elfaz u hayâl ve tezyîn-i ibârât-u makâl semtin ihtiyâr itmîştir ve meyan-ı hakikat ü mecâzda bir tarz-ı mahsûsa gitmişdir**» (Şiir san'atından, tumturaklı söz ve hayâller ile deyimleri ve sözleri süsleme cihetini seçmiş ve hakikat ve mecaz arasında husûsî bir metod tâkip etmiştir.) der.

Şiir tarzlarını ifâde eden cümleler de vardır:

«**İlhâmî: Muhakkikâne kelâmı ve dervîşâne ebyât-ı belâgat-nizâmı vardır.**» (Gerçekçi ve sıralara ermiş sözleri ve dervîşçe söylenmiş belâgatlı beyitleri vardır.) Hasan Çelebi.

«**İshak Çelebi: Nâzik ve rindâne şiirleri, eş bulunmayan âşıkâne sözleri vardır.**» Sehi Bey.

Bunlara benzer bir şekilde, «**mutasavvî fâne nush u pend, mev'ize ve hikmet nev'inde**» söyleyenler de tesbit edilir.

Şâirin şiir tekniğindeki kabiliyeti ise;

«**Niyâzî: Beyitlerinin kâideleri sağlam esaslar üzerine oturtulmuştur.**» Sehi Bey.

«**Hâfız: Bu fenne nisbet ü mûmâreseti ve nazm-ı kelâma filcümle kudreti vardır.**» (Bu fenne ilgi ve alışkanlığı ve söz düzenlemeğe kudreti vardır) Lâtîfî, gibi cümlelerle ifâdesini bulur.

Bir de tezkireciler, şâirleri değerlendirirken onların eski şâirlerin açtığı yolda yürümelerini gözönünde bulundurlar. Bu, ekseri İran şâirleriyle mukâyese ederek olursa da, Anadolu'da, önceleri Ahmed Paşa, Necâtî Bey gibi; daha sonraları, Bâkî, Nâbî, Nedîm gibi şâirlerin açtıkları yolda tâkipçileri olabilmeleri nokta-i nazardan olur. Lâtîfî'nin Dâî için, «**Sanâyi-i şîriyyesi kudemâ uslubun ohsar**» (Şiir san'atı, eskilerin uslubunu andırır) demesi buna bir misaldir. Sâkî için de, «**Hoşça ebyâtı ve hoş-âyende kelimâtî çokdur ve uslûb-ı şiirde tarz-ı Necâtî'den tefâvût-ı fâhişi ve noksân-ı zâhiri yoktur.**» (Hoşça beyitleri ve beğenilen sözleri çoktur. Şiir uslubunda Necâtî tarzından büyük bir farklılığı ve görünen bir eksiği yoktur.) der. Zâhiri'yi ise, «**muâsırlarına nisbet vasatü'l-hâldir.**» (muâsırlarına nisbetle orta hallidir.) diyerek tavsif eder.

Tezkirecilerin menfî olarak değerlendirdikleri de olur:

«**Câmî: Şiirinde halâvet ve çendân letâfet yoktur.**» (Şiirinde tatlılık ve o kadar güzellik yoktur.) Hasan Çelebi

«**Celâl Çelebi: Tasavvufâne didiği eş'ârında çendân letâfet ü melâhat yoktur.**» (Tasavvufâne dediği şiirlerinde o kadar güzellik ve tatlılık yoktur.) Hasan Çelebi

«**Sücûdi: Bu fende çendan bizâaiti ve icâd u tasarrufa ol kadar istitâ ati yok idi**» (Bu fende o kadar kudreti yoktu.) Lâtîfî

Şâirin, rûhî ve fizikî bünyesi ile şiiri arasında irtibat kurulduğu da görülür:

«**Enverî: Şol kadar ümmî idi ki 'elif'i doğruluğundan, 'kâf'ı eğriliğinden bilirdi. Ammâ tabiat-ı nazmiyyesi ve selakat-i şîriyyesi gâyetde hûb olmağın, mergub mânâlar ve iyi san'atlar bulurdu.**» (O kadar ümmî idi ki, 'elif'i doğruluğundan ve 'kâf'ı eğriliğinden bilirdi. Fakat nazma uygun yaradılışı ve şiirindeki açıklık ve acıcılık son derece iyi olduğundan râğbet gören mânâlar ve iyi san'atlar bulurdu) Lâtîfî

Tezkirecilerin bazıları Zâtî'nin sağır olmasının şiirine iyi, bazıları kötü yönde tesir ettiğini söyler. Duymamakla sohbetlerden uzak durup «orijinal» kaldığı, fakat bununla da bilgisini arttıramadığı hükmünü verirler.

Lâtîfî, Necâtî Bey'i Kastamonu'lu göstermek fikriyle birkaç beytini ele alır:

«**Gördük çok kad-i dilberi ey bâğbân-ı lutf Var sen de bir bunun gibi serv-i revân ısır.**» (Ey lutfu çok bağban! Biz dilberin boyunu gördük. Var sen de buna benzer bir serv-i hîrâmân yetiştir.) beytindeki «ısır»ın Kastamonu'da «yetiştir, büyüt» mânâsına geldiğini;

«**Dağlar kadar niyaz u tevakku' yeter bana Ferhad'a Bî-sütün temennâ kayasıdır**»

(Dağlar kadar niyaz ve ümid bana yeter. Ferhad'a da Bî-sütün dağı bir dilek kayasıdır.) beytindeki «**Temennâ Kayası**»nın Kastamonu'da olduğunu söyler.

Kelimeyi Tenkid :

Umûmî hükümlerle belirtilen Klâsik tenkidde, Lâtîfî, bir tek kelimeyi ele alarak yaptığı tenkidlerle ayrı bir yer tutar. Necâtî Bey'in birkaç kelimesini ele alış, her ne kadar onu Kastamonu'lu göstermek gibi, edebiyat hârici bir maksadla ise de metne bakışı dikkat çekicidir.

Ahmed-i Dâî için şöyle der:

«**Gözüm hiç gördüğün var mı bi- hakkın süre-i Tâhâ**

Benüm yarüm gibi fitne benüm gönlüm gibi şeydâ

Matla'-ı merkûm Dâi-i merhûmun gâyetde matbûu ve Divânında makbûl olan beyt-i masnûudur. Ammâ aceb budur ki bu kadar fazl u mârifetle sözlerinin mânâ-ı şâmil idîğın fehm itmezler imiş. Zirâ matla-ı merkûmun mısra-ı sânisinde 'benüm yarüm bir lafz-ı kabihî mutazammın-ı türfe-kelâmdır. Örf-i nâsda 'fitne' şol seg-i sağıre ve cins-ı kıtmire dirler. Lafz-ı mezkûru şuaâra-yı zaman ekseriyâ rakib zıkr olunduğu mevkilerde îrad iderler. Bu beyt gibi :

Rakibe sadr gösterdin didin ol fitneye ulu
Benüm bir it kadar vâh vâh kapunda i'tibâ-
rum yok

Sanâyi-i bediyyeden bu gûne san'ata ehl-i
aruz kelâm-ı zû'l-vecheyn ve müştemilü'z-ziddeyn
dirler. Şâir-i nükte-güzâr olunan mahallerde irâd
iderler. Mahall-i medhde memdûh değildir.» (Ya-
zılan matla' son derece güzel ve divânında beğen-
nilen san'atlı bir beytidir. Fakat şurası gariptir
ki bu kadar faziletli ve bilgili sözlerinin ihamlı mâ-
nâsından gâfil olup beyitlerinde olan sözün ne
kadar mânâyı içine aldığı düşünmezlermiş.
Çünkü matla'ın ikinci mısraında «benim yârim
gibi fitne» demiş. «fitne» sözü kötüleyici ihâma
yolaçan ve kötü bir ifâdeyi içine alan yeni bir
söyleyiştir. Haik geleneğinde «fitne» bir cins kü-
çük köpeğe derler. Zikredilen o sözü, o günün
şâirleri ekseri «rakîb»in zikredildiği yerlerde
söylerler.

Rakibe yüce olduğunu söyleyip baş köşeyi
gösterdi. Yazık kapında bir köpek kadar itibarım.
yok.

Edebî san'atlardan bu türlü san'ata aruzcu-
lar iki yüzü olan ve iki zıddı içine alan kelime
derler. İnce farklılıkları söyleyebilen şâir, bu tür-
lü kötülemeyi yol açabilecek yerlerde ve nükte
ve kelimenin ikinci mânâsı da kastedilen yerler-
de söylerler. Medh etme yerlerinde beğenilmez).

Nesri'nin

«Geçmek için seyl-i eşkimden hayalin leş-
keri

Birdirekli iki gözlü köprüdür kaşım benim»

(Hayalinin ordusu gözyaşımın selini geçebil-
sin diye, kaşım bir direkli iki gözlü köprüdür.)

Beytini ele alarak, «Alel-husus bu beyt za-
hirde gerçi muhayyel ü rakikdir, amma mânâda
terzikdir. Zira hayal gözden geçer, kaşdan geç-
mez. Lâkin ahval-i şîire şuûru olmayan mânânın
sihhat u sakametini fark idüb seçemez.

Mısra

«Ehli vardır her işin onu mukallid ne bilir»

(Hususiyle bu beyit görünüşte her ne kadar
güzel hayal edilmiş ve ince ise de, mânâ bakı-
mından saçmadır. Çünkü hayal gözden geçer,
kaşdan geçmez. Fakat şiirin hallerine şuurlu bir
şekilde vâkif olamayan mânânın sağlık ve has-
talığını fark edib seçemez.

Mısra

Her işin bir ehli vardır? Onu taklidci ne bilir)
der ve kullanılan kelimenin tabiat kânunlarına
uyup uymamasına göre şiirde kullanılmasını; bu-
radan da şâirin kabiliyetini tesbit eder.

Bütün bunlardan sonra, tezkirecilerin şâir-
leri değerlendirmesini, muâsır olup olmamaları-
na, diğer tezkirecilerin hükümleriyle hareket edip
etmediklerine ve şâirle aralarındaki münasebet
şekline göre ele almak lâzımdır.

BENDEN SANA ESEN

Derviş EDİP

Saat gecenin üçü
Toprak uykuda, çiçekler uykuda
İn cin uykuda
Kaldırım taşları uykuda
Çocuklar uykuda

evler uykuda

kent uykuda

Gece büsbütün uykuda

Ben uyur uyanık

Ben paramparça

Sen uyuyor musun

Sen ağlıyor musun

Sen duyuyor musun

Biliyor musun ki

Bir göğüs seninle nefes alıyor

Anlıyor musun

Saat gecenin üçü

Nefesimi üflüyorum zamana

Nefesimi veriyorum eşyaya

geceye

kente

Kıpırdıyor yapraklar

Bir rüzgâr esiyor inceden

benden

Ölüler doğruluyorlar kabirlerinden

Gül, vermede kulağımı rüzgâra

Aşkın civıltısını duymada

her esintide

Nefesimi veriyorum boşluğa

Sevgimi sunuyorum

bardaktan boşanırcasına

yağmur yağmur

Saat gecenin üçü

Ve seninleyim

TÜRK ROMANININ KAYNAKLARI

Erdeğın TANRIÖVEN

Roman tür olarak bize batıdan gelmiştir. 1850'lere kadar Türk edebiyatında roman yoktur. 1859 yılında Yusuf Kâmil Paşa'nın Fenelon'dan çevirdiği «Telemak» ile romanın edebiyatımızda kendini gösterdiğini biliyoruz. İlk yazılan roman ise, Şemsettin Sami'nin «Taaşşuk-ı Talât ve Fitnat» adlı eseridir. Daha sonraları ise, Ahmet Mithat Efendi ve Namık Kemal'in romanlarını görüyoruz. Belki nitelik olarak romanın birçok özelliğini göstermez ama yine de belirli bir çabanın ürünü olarak göze çarparlar.

Türk edebiyatında 1850'lere kadar batılı ifadede roman yoktur ama ona kaynaklık yapan, el ve boy verebilir ölçüye getiren güçlü bir kültür birikimi vardır. Daha çoğu toplumlar millet olabilme özelliklerine sahip değillerken, Türk oğlu millete güçlü hitabet örnekleri vererek, geleceği gösteriyordu. 732'lerde Gök-türk kağanı Bilge Kağan nefis bir nesir'i taşlara yazdırarak bize ulaştırıyordu. Bakınız ifade gücüne: «Ondan sonra küçük kardeşi kağan olmuş tabii, oğulları kağan olmuş tabii. Ondan sonra küçük kardeşi büyük kardeşi gibi/kılınmamış olacak, oğlu babası gibi kılınmamış olacak. Bilgisiz kağan oturmuştur, kötü kağan oturmuştur. Buyruğu da bilgisizmiş tabii, kötü imiş tabii. Beylerleri, milleti ahensiz olduğu için, Çin milleti hilekâr ve sahtekâr olduğu için, bey ve milleti/karşılıklı çekirt-

tiği için, Türk milleti il yaptığı ilini elden çıkarmış, kağan yaptığı kağanın kaybedivermiş. Çin milletine beylik erkek evladını kul kıldı, hanımlık kız evladını cariyeye kıldı. Türk beyler Türk adını bıraktı. Çinli beyler Çin adını tutarak, Çin kağanına itaat etmiş. Elli yıl/işi gücü vermiş. Doğuda, gün doğusunda Böklü Kağan'a kadar ordu sevk edivermiş. Batıda Demir Kapı'ya kadar ordu sevk edivermiş. Çin kağanına ilini, töresini alivermiş.» (Orhun Abideleri, Prof. Muharrem Ergin 5. baskı. Sayfa: 34-35. Boğaziçi Yayınları. İst.)

Orhun Abideleri'nin yanı sıra Orta Asya «Göç ve Ergenekon» Destanları tasvirde, Anadolu Türk Destanları «Koroğlu, Bataı Gâzi» ise insan tiplerinde «Türk romanı»na kaynaklık eder. Üstelik yazılı bir takım edebi eserlerin de önem ve özelliğini ifade etmek bir ihtiyaç sanıyorum.

Evliya Çelebi'nin «Seyhatname»si, Dede Korkut Hikâyeleri, Türk aşk hikâyeleri en önemli etkileyici kaynak olarak ortaya çıkar. A. Hikmet Müftüoğlu'nun «Gönül Hanım»ı roman olarak ele alınmıştır ama daha çok «Seyhatname»yi hatırlatıyor. Namık Kemal'in «İntibah»ı, H. Rahmi Gürpınar'ın «Şipsevdi»si, Halit Ziya Uşakıgil'in «Aşk-ı Memnu»su, «Kırık Hayatlar»ı, Halide Edip'in «Handan»ı, Yakup Kadri Karaosman-

oğlu'nun «Kiralık Konak, Ya-ban»ında, Türk aşk hikâyelerinin açık tesiri vardır. Türk masallarının bile bütün romancılarımızda belirgin bir etkisi söz konusudur.

«Taklitçi roman» dönemi genelde batı etkisi ile ortaya çıkmasına rağmen, Türk kültürünün önemli edebi eserlerinin yoğun etkilenimiyle çok yakından ilgilidir. Sosyal gerçekçilik yaptıklarını sanan çoğu marksist romancılar bile çareyi geçmiş Türk edebiyatına dayanmakta bulmuştur. Zira «taklitçi roman» kendi kültür kaynaklarımızdan faydalanırken tipleri açık biçimde dejenere ederek, onları gerçek vasıflarından ayırmak suretiyle tanınmaz hale getirmişlerdir. Bu da ortaya konmak istenen romanların «orijinalitesini» silerek, eseri zavalılaştırmıştır. Marksist romancıları bu hatadan kendilerini kurtarmak çabasındadırlar. Türk toplum tiplerini kendi ideolojik anlayışlarına uydururken az çok belirgin özelliklerine dokunmuyorlar. İşi kimi zaman «üretim - tüketim ilişkisinde» halletmeye çalışırken, kimi zaman da «sosyal hadiseler»de hallediyor. Yani tipleri bütün alanlarda birden değiştirmek yerine, parça parça, yeri geldiğince değiştiriliyor. Erezyon gözle görülmez hale getirilmeye çalışılıyor. Yaşar Kemal'in «İnce Memed»e yaptığı bu ilkenin uygulanmasından ibarettir. Eşki-

yalık pek sevilmeyen ama Türk toplumu haksızlığa karşı eşkiyalığa soyunanları her halükarda desteklemiştir. Yaşar Kemal, bundan faydalanıyor. Haksızlığa karşı çıkıyor ama «eşkiyayı» idealize etmekten de geri durmuyor. Yani Marksist militarizme belirli bir taban oluşturma gayreti ağır basıyor.

Yere yer kendini gösteren ve son dönemde de derlenme çabasında olan «Türk romanı» anlayışı içerisinde «yeni millî edebiyat» temsilcileri ise, geçmiş Türk kültürü ile bugünün olaylarını birlikte ele almak suretiyle tarihi geçmişe sahip çıkmaktadır. Bilhassa H. Nihal Atsız «Bozkurtlar, Deli Kurt ve Ruh Adam» la en büyük temsilci olmak gücüne erişmiştir. Bunun yanı sıra Bahaddin Özkişi, M. Necati Sepetçioğlu'nda tarihi «hadiseleri» ele alıp, romanlaştırmak suretiyle önemli mesafeler kat etmişlerdir.

Bütün bunlar göstermektedir ki, batıdan gelen bir tür olmasına rağmen «romanı» ele alanlar kendi yapımıza göre şekillendirmek durumunda kalmışlardır. Çünkü, içinden çıkmış oldukları toplumun değerlerini taşıyorlar, yaşayış ve düşünüş olarak batıdan değişik bir çok özelliğe, vafsa sahiptirler... Bu da ortaya koydukları eserlerde istemeselerde «Türk»ün bir takım «başkalık kazandıran vasıflarını» yansıtmak mecburiyetini kendilerine adeta kurallı, kaçınılmaz vazife gibi yükleyivermiştir.

Şu halde «Türk romanı» dediğimiz de batı kökenli olmasına rağmen Türk kaynaklı bir roman ortaya çıkıyor. Yani ortaya konan eserlerin hemen hepsi geçmişteki Türk, sözlü ve yazılı kültür ürünlerinden kaynaklanır. Orhun Abideleri'nden, Orta Asya Türk Destanlarından, Dede Korkut Hikâyeleri'nden, Türk Halk Hikâyelerinden, Anadolu Türk Destanlarından... Velhasıl geçmiş Türk kültür ve sanat birikiminden...

SICAK DÜĞÜN

●
Muhsin İlyas SUBAŞI

1.

Geçmişini kar suyundan, selden soralım;
Uzanan kollarını kuğu anlatsın.
Sen koşarken beyaz mahşere doğru,
Martılar seyrine mestolup kalsın;
Maceranı nergisten, gülden soralım.

Bir ovada bereket bir başkasında korku;
Köy önünde kızların saçlarına duvaksın,
Çırpınır şelâleler çılgın sevdalarıyla,
İster ki gönül süzülüp kendine aksın;
Yağmalamak ister hepsi taşıdığı bu farkı.

Ömrün azabına gerilmiş sahilinde
Nice umudu kendi musikinle yıkadın.
Buluta bir tarafın, bir tarafın denize,
Koşarken ninni söyler o mahurdan feryadın;
Yorgun heyecanların böceklerin dilinde.

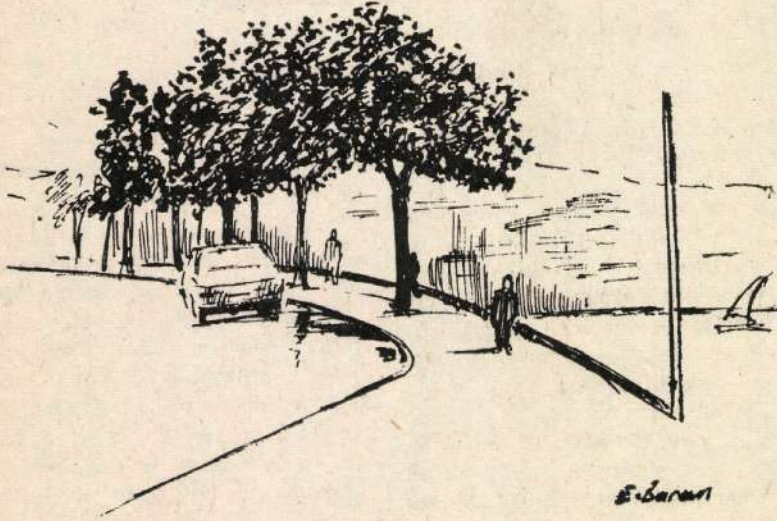
2.

Dorukların çatlayan dudaklarından,
Süzülen damlaların hüznüne kattın beni.
Geceyi ve gündüzü yatağında eritip,
Sessiz türkülerinde damıttın beni;
Kokladım macerayı yanaklarından.

Üşüyen kış gecesinde beyaz sükutun,
Koynunda düşündüm koynunda yattım.
Baharda gülen ellerime çiçek getirdin
Beni inandırmak için beni aldattın;
Ve sen rahmeti üzerimize taşıyan sütun.

Bulutları seninle uçurtma yaptığım gün,
Yağmurun saltanatı duygularımı yıkar.
Bir sır gibi süzülen yıldızların göz yaşı,
Kanatlanır ruhumda bir sonsuz yola çıkar;
İşte beni hayata bağlar bu sıcak düğün...

DOĞUŞ'UN EDEBİYATIMIZA BİR HİZMETİ

E. Baran

HAZİRAN SABAHLARI

●
Coşkun ÇOKYİĞİT

Maviyi yakaladı bu sabah gökte bir kuş,
Artık ömür boyunca unuttun korkuları...
Hep bu ânı arardı bir mevsim iniş yokuş;
İstanbul'da haziran haziran sabahları...

İnce çizgidir sabah, bir martı kanadında,
Salınır âhenk gibi suların kucağında,
Bazan da sitem olur sevgili dudağında;
İstanbul'da haziran haziran sabahları...

Bir hayatın eşyaya kuş gibi konuşudur.
Beşyüz yıldır söylenen dinlenen şarkı budur.
Geçmişten gelecekte beri ömrün yekûnudur
İstanbul'da haziran haziran sabahları...

Uzatsam mı şiiri sürse mi mahşere dek?
Acı tatlı, biaman geçen günlere gerek,
Olan bir teselliği bir «of...» gibi çekerek;
Kaybolur İstanbul'da haziran sabahları.

Edebiyatımızda nesrin önemli bir yer kazanması —dünya edebiyatlarında olduğu gibi— gazetecilik sanayi'inin doğmasından sonradır. Gazetecilik, roman ve hikâye gibi sonradan gelişen ve edebiyatın asli türlerinden olan tahkiyeli eserler yanında küçük hikâye, röportaj, deneme, makale, fıkra gibi türlerin doğmasına, gelişmesine yardımcı oldu. Gazetecilik az sonra dergiciliğin doğmasını hazırladı.

Bunlardan hikâye ve roman türü ile ilgili teorik meseleler gazetelerde, dergilerde tartışıldı, tartışılmaya devam ediyor. Türkiye'de teorik meseleler üzerine yazılmış kitapların az olduğu, hattâ terimler meselesinin bile halledilmediği bu işlerle ilgilenenlerin kabul ettiği bir gerçektir. Teorik meselelerin halledilmesi yolundaki çalışmayat hayatımız için büyük bir ek-yat hayatımız için büyük bir ek-sik ve kayıp, tenkitçi ve edebiyat araştırmaları için affedilmez kusur ve ayıptır. Ancak bu eksiğin ve kusurun sanıldığı kadar kolay giderilemeyeceğini de bilenlerdeniz; teorik meselelerle uğraşmak hem güç, hem yorucu, hem de netice alması zor bir iş-tir. Bu yüzden Amerika'yı yeneden keşfetmek yerine —bazı ko-

nularda— başka ülkelerin geçtiği yollardan geçmeyi, yani tercümelerden istifade ile bir imâlî fikre sebeb olmayı daha doğru bulduk.

Doğuş bu yıl hikâye ve romanın meseleleriyle ilgili teferuata dayalı tercümelere yer verecektir; ancak, bu tercümelere, meşhur bir ansiklopedinin roman veya hikâye maddesinin tercümesinin tercümesi şeklinde olmayacak, bu konuda şöhret bulmuş, kabûl görmüş bir kitaptan yapılmış olacaktır.

Edebiyatımıza bir hizmet olur düşüncesiyle beş sayı sürececek olan hikâye meseleleriyle ilgili bir tercüme başlıyoruz. Bu tefrika bittiğinde romanın meseleleriyle ilgili bir tercüme koyup bu cildimizi tamamlayacağız. Tekrar belirtelim, tercüme edilen eserler, mütercimleri tarafından dikkatle seçilmiştir; ancak, yine de Türk edebiyatının bütün meselelerine cevap verecek nitelikte bulunmamaktadır. Hikâyeye ilgili bu tefrika tercüme RUHT J. KILCHENMANN'ın KÜÇÜK HİKÂYE — ŞEKİLLERİ VE GELİŞİMİ (Die Kurzgeschichte - Formen und Entwicklung, Stuttgart 1978, 5. baskı) adlı eserden yapıldı. Burada X işareti ile verilen not ve açıklamalar tercüme eden tarafından konmuştur, numaralı notlar ise kitaba aittir. Doğuş Edebiyat dergimiz bu yeni hizmetinden dolayı mutludur.

ZAMANIN

ELİNDEN TUTMAK

Sadık Kemal TURAL

YAKINDA ÇIKIYOR

KISA HİKÂYE'NİN ŞEKİL VE GELİŞİMİ

Ruht J KILCHENMANN

KISA HİKÂYENİN TARİFİ ÜZERİNE

Elinizde bulunan araştırmalarımız şekil, dil ve yapı problemlerinden yola çıkarak kısa hikâyenin gelişimini —genel çizgileriyle— vermeye çalışan bir denemedir. Bu çalışmanın gayesi, kısa hikâyenin yeni bir teorisini yazmaya teşebbüs etmeden, yeni iddialar ortaya atmadan, mevcut tesbit, tahlil ve tefsirleri sunmaktır. Bu araştırmalar, çok fazla sınırlı olan örnek çalışmalar yardımı ile, üzerindeki münakaşaların devam ettiği kısa nesir şeklinin sınırlarını ve imkânlarını tesbit edecektir. Tabii bu arada edebî ifâdenin bugün belki hiç açıklanmamış «tür»ü hakkında esaslî bir araştırma raporu yazmak için yol gösterecektir. Bu konuda yeterli araştırmaların çok az olması sebebiyle, ulaşılan sonuçlar problemlerin ve onların dayandığı noktaların ortaya çıkarılmasından başka birşey vermeyeceklerdir; bu arada kısa hikâye şeklinin birkaç yapı prensibine girmeyi deneyebileceğiz.

Yüzyıldan fazla bir zamandan beri edebiyat tarihi ve edebiyat ilmi, kısa hikâyeden daha eski ve daha edebî bir ifade şekli olan novelle'nin edebiyattaki târihi ve edebiyattaki yeri ile uğraşmaktadır. Günümüze kadar, bilhassa Novelle türü için bütünüyle geçerli estetik (bedii) ölçütlerin bulunmadığında birleşilememiştir. Bu yüzden, çok daha yeni bir edebî tür olan kısa hikâye için yeterli ve kat'i bir târihin bulunabilmesini nasıl bekleyebiliriz? Başlangıçtan beri kısa hikâyenin şeklinin belirlenmesi için yapılan çalışmalar birbirinden çok farklıydı ve

Erzählung'un*, Novelle'nin, Anekdot'un şekil ile alakalı unsurlarıyla karışmaktaydı.

Yalnızca kesin bir tarifi yapılamamak yanında, kısa hikâyeye, bütün eserlerin zamana bağlı olmayan üslup hususiliklerini, diğer edebî grupların aksine, «epik»*, «dramatik» ve « lirik » olarak tasnif eden Emil Steiger'in (1) ana kavramlarına uymamaktadır. Kısa hikâyeye, birbirlerini tâkip eden, birbirleriyle karışan, birbirlerini tesiri altına alan veya şifahi an'anedede (rapso-dich) yaşayan yahut bir kısmı kaybolmuş olan ifâde imkânlarını da ihtivâ eder; kısa hikâyeye şifahi an'anedeki sözlü gelenekte rastladığımız renkli, göz alıcı, canlı görünen iki veya daha fazla ifade imkânını da bünyesinde taşıyor. Eber Hard Lämmert'in (2) işaret ettiği gibi, tip kavramı da; Wolfgang Keiser'in (3) bütün epiklerin yapı unsuru (element) olarak gösterdiği olay, mekân ve figürler şeklindeki sınıflandırmaya da, KISA HİKÂYE'nin, çok değişken şeklinin anlaşılması için yalnızca fikir verebilirler. Bu cins sınıflandırmalar ve bilgiler, daha çok bütün farklılıklarına rağmen—bütünleştirici ölçüt (kriter) ler ile anlaşılabilen «roman» ve «novelle» ile ilgilidirler.

* Erzählung: Herhangi bir konuyu şahıs, mekân, olay unsurlarına bağlı olarak anlatan her türlü hikâyeye ediş (tahkiye)

* Novelle: Uzun hikâyeye.

* Anekdot, latife, mesel, fıkra.

* Die Kurzgeschichte - Formen und Entwicklung, Stuttgart, 5. Auflage 1978, s. 9-24.

(Terc. S.K.T.)

DOSTLARIMIZ

— Hüsamettin Aslan'a —

Onlardı duyan henüz bestelenmemiş çığlıklarımı
Bilinmezdi aşkları mı büyük yalnızlıkları mı?
Her baktıkları yerde çiçekler büyütürler
Bunlar az tanınan bir güneşin ışıkları mı?
Ömürleri nâz mevsimlerinde mi geçecek. Tanrım bunların
Omuzları başlarının yastıkları mı?
Ummadığım duvarlardan, umulmaz kapılar açtılar
Ve manasız kıldılar «İyilik-sağlık» larımı
Ortaya koysam Dünyalar değer, sayelerinde
Ölümün elinden çaldıklarımı.
Ya taşırdılar, ya düşürürler; ordan topladım
Maya diye hamuruma kattıklarımı
Karlı dağlara mı yenildiniz, nerelerdesiniz dostlar?
Gelin susturun tepinen açlıkları mı?

Şükrü KARACA

SONRASI

Çaydanlık hızla yanan odunların üzerinde inliyor. İdâre, ışığı titreyerek yanıyor. Gözler duvarın bir tarafına dikilmiş, delercesine, bakıyor.

Kapı vuruldu. İki ihtiyar sakallarını sıvazlayarak selam verdiler. Ses yok.. herkes suskun... Yavaşça duvarın kenarına oturdular. Saman yastıklara yaslanıp. Bakışlarını duvara doğru kaydırdılar. Duvarda ne vardı bu kadar dikkat edecek, milleti susturacak. Bakıyorum bir şey yok.. Eski-si gibi. Kırmızı aşının üzerine bir bez parçasıyla gelişi güzel serpilmiş bembeyaz «çırpı» Al fistanın üstündeki gül gibi.

Kapı vuruldu. Muhtar selâm verdi, içeri girdi. Peşinden iki üç kişi daha.. Oturmadılar. Orta yerde öylece beklediler.

Çaydanlıktaki su bitti bitecek. Bir ihtiyar elindeki tesbihî çeke çeke ocağa duran ibriği aldı. Kollarını sıvadı. Gözleri bir an için ak sakallı, yüzü nurlu, diğer ihtiyara çevrildi. Elindeki ibriği çaydanlığa devirdi. Eline sıçrayan damlaları sakalının aralarına yerleştirdi. Öbür eliyle de üzerinden bastırarak ezdi. Çaydanlığın inlemesi geçti. İhtiyar adam elini sakalından indirdi. Parmağıyla havada bir kavis çizerek sonradan gelenlere kenarda boş duran yerleri gösterdi. Hemen oturdular. İbriği ocağa bıraktı, sıvalı kollarını yine eski hâline getirdi, tesbihini çeke çeke kalktığı yere oturdu.

Yeşiliyle, siyahıyla, mâvisiyle bir sürü göz yine duvara doğru döndü. O kadar baktıkları hâlde, duvar ne bir adım ileri gitti, ne bir adım beri geldi. Ne aşındı ne yıkıldı.

Artık tan atıyordu. Ortalık ağarmaya başladı. Bakıyorlar ve bekliyorlardı.

Uzaktan bir motor sesi geldi. Kulaklar dikkat kesildi, gözler duvarın ötesinde duran tıraktörü gördü. Tıraktörün üzerindeki pala bıyıklı adam elinin tersiyle gözlerini silerek aşağı indi. Tombul yüzünden akan yaşlar çenesinin altında birleşip toprağa düşüyor. Gözler tıraktörün römorkuna takıldı. Bayrağa sarılı bir tabut!... Gözler, renk renk gözler; doldu boşaldı, doldu, boşaldı. Tabutun üzerindeki bayrak gözyaşlarıyla tabuta iyice yapıştı. Toprağa dökülen gözyaşları yaz yağmuru yağmış gibi çorak toprağı ıslattı. Tekbir sesleri dağlarda yankılandı. Herkesin yüreği birlikte attı. Namaz kıldı. Yaşın okundu saatlerce. Köyün duygulu insanları ağıtlar yaktı. Öpülesi eller, öpülesi gözler bir ulu yolcuyla daha uğurladılar. Bir can, peşinde ağlayan yüzlerce insanı bırakıp gitti. Bir daha gelmemek üzere. İki üç ihtiyar, göz pınarlarında biriken damlaları birbirlerine göstermeden sildiler.

Mustafa Dede'nin boğuk sesiyle herkes kendine geldi :

— Kalkın be, ne ağlıyorsunuz! Yüce Mevlam herkesi o mertebeye eriştirsin!

Murat ERGÜN

TERMİNALLER OLMASA

HAMDİ YILMAZ

«Anlayamadın beni!» derdi. Daraldığı vakit en çok bu söze sarılırdı. «Anlamanın» ne demek olduğunu çıkarmaya çalışırdım zihnimde. Başımı önüme eğip bunu düşünürdüm. Neydi «anlamak?» işin içinden çıkamayınca beynimin demir gibi pas tuttuğuna inanır; mümkün olsa beyin kapağını açarak jiletle içindeki pası kazımayı düşünürdüm. Sanki o pasın altında kocamın «anlayamadın» da kast ettiğini bulacaktım gibi. Bu esnada vücudum irkilir, suratım değişik bir kâl alırdı ki, hemen söylediğine pişman olur; bunu açıkça söylemek yerine, «ya da ben anlatamadım kendimi sana...» diye kaypak bir yol seçerek bana yüklediği suçun yarısını kendi üzerine almaya çalışırdı..

Akşamları eve gelir gelmez odasına geçer, benden demli bir çay isterdi. Neşesi üzerinde olduğu vakitlere «eline sağlık keklük kanı gibi olmuş» diyerek teşekkür eder; neşeli olmadığı vakitler ise önündeki aydıngere bir şeyler çiziktirdiği —bana göre saçma sapan, o'na göre kari-katür— rapidoyu sertçe masaya bırakırken eklerdi: «Bu ney böyle? Çapanoğlu'nun abdest suyu gibi.» ya da «katran gibi, öğrenemedin bir türlü.» Halbuki, çayını demlediğim demlik ve içine attığım çay her zaman aynıydı. Çoğu işlerinde olduğu gibi tiryakiliği de aptalcaydı. Aptallık dedim de aman Allahım o neydi öyle!. Nişanlılığımızda bize geldiği vakit, başı örtülü yirmi küsür yaşındaki Nermin'in «hoş geldin teyze!» diyerek elini öpmüştü. O gittiği zaman ise bizimkilerin dilinden kurtulamamıştım. Hoş gerçi, sosyete salonlarında aynı şeyi yapsa bunun adı nezaket olurdu ya..

Hay Allah!. Nerden geldi şimdi bunlar aklıma... Biraz sonra otobüse bindirip yolcu edeceğim O'nu. Arabalar vızır vızır geçip gidiyor yanımdan. O'nun kafası önünde, neşesi kaçık, ben sessiz, terminale doğru ilerliyoruz. Yüreğimde garip bir burukluk.. Gidişine üzülüyorum mu desem, yoksa kocaman aptallığına acıyorum mu? Kesti-remedim içimdeki duygunun ne olduğunu.

Terminal'e varana kadar hiç konuşmadı. Otobüse binmeden önce gazeteciden ne kadar mizah dergisi varsa birer tane aldı. Ayak üstü bir iki tanesine göz gezdirdi. Belli ki, kendi kari-katürünü arıyordu gözleri. Göreceğinden ümidini tam keseceği esnada gerilmiş yüz haltarının birden bire gevşediğini fark ettim. Görmüştü. Bana da göstermek istiyordu ama cesaret edemedi buna. Benim kendiliğimden görmemi istedi. Gör-

düğüm hâlde oralı bile olmadım. Ne diye dergilere basarlardı ki o saçma sapan çizgileri anlıyamadım. Güya milleti güldürecek... Kendi resmini çizip bastırma ya!..

Neşesine aldanıp da evlendim, hâla aklım ermiyor. Sevmediğim hâlde sevdiğimi sanmışım hep. Şimdi ise besbelli acıyorum O'na...

Otobüse binerken :

— Gelmesen iyiydi. Yolcu edilmeye alışmamışım ki...

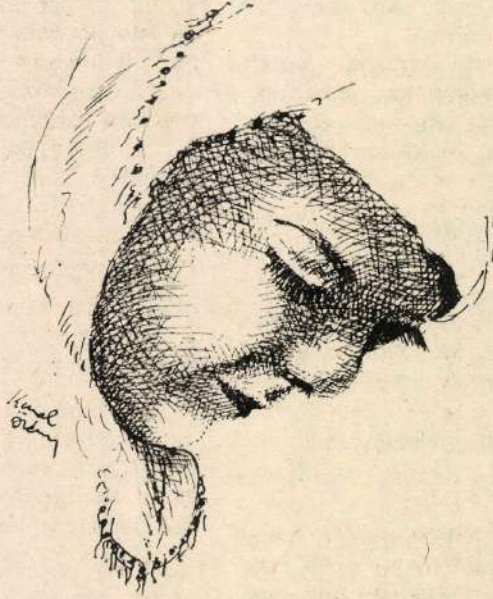
— Olur mu öyle Hikmet! diyerek sertçe baktım gözlerine. El sıkıştıktan sonra bindi otobüse. Numarasını bularak oturdu. Camın tam kenarındaydı. Boynunu bükerek gözlerini bana dikti. Yüreğim cız etti o an. İçimden bir şeyler koptu sanki. Gözlerim doldu doldu geldi. Ne olurdu sanki bakıverseydim çizgilerine. İçimden gelmese bile ne kaybederdim gururunu okşayacak bir kaç söz söyleseydim..

Cesaret edemedim gözlerine bakmaya. Az mı kahrımı çekmişti zavallı kocam!

Camın tıkrıdadığını duydum. Kafamı kaldırarak baktım. Cebinden çıkardığı resmimi gösteriyordu. Gülümsemeye çalıştım belli belirsiz. Fark etti hemen. Yanında oturan adama aldırış etmeden dudaklarına götürdü resmimi..

Durduğum yerde el sallamaya devam ederken otobüsten çok geride kaldığımı fark ettim. Varlığı ile yokluğu, belirsiz iki damla yaş süzülüyor yanaklarıma...

Geldiğim yöne doğru adımlarımı sıklaştırdım gayri ihtiyarı mırılandım «bizi çabuk kavuştur Allahım.»

BEKLEYİŞ

Osman ÇEVİKSOY

Otobüsten inmeden gördüm. Çantasını duvarın dibine koymuş, okul bahçesinde bir başma dolaşıyordu. Beni görünce koşmaya başladı. Ama nasıl koşuyor; felâketten sığınağa koşar gibi... dolu dizgin... delice... Bahçe girişinde karşıladı beni. Soluk soluğaydı. Yanakları, burnu soğuktan kızarmıştı. Gözleri sevinçle gülüyordu. Mutluydu.

— Hoş geldin öğretmenim, deyip elimi öptü. Dayanamadı, sarıldı bana. Uzun süre bırakmadı. Uzun sürmüş ayrılıklardan sonra iki oğlumun sarılıp «babacığım, canım babacığım» deyişleri gibi «öğretmenim.. canım öğretmenim» diyordu. «Seni ne kadar aradım, ne kadar özledim bilemezsin...» diyordu. Sonra hesap soruyordu benden: «Niye gelmedin geçen salı?...»

Saçlarını sıvazladım. Çantamı yere bırakıp eğildim, üşümüş, kızarmış yanaklarını avuçlarımın içine aldım. Sevinç dolu gözleri ıslaktı. Ağlıyordu.

— Niye gelmedin, diye sordu tekrar.

— Stuttgart'ta toplantımız vardı, dedim. O gün, bu eyaletteki bütün Türk Okul'ları kapalıydı...

Bir eline çantamı aldı, ötekiyle elimi tuttu, yürümeye başladık.

— Yine erken gelmişsin, dedim.

— Geçen Salı da erken geldim, dedi. Hep durağa baktım. Oyun oynamadım, içeri girmedim, hep durağa baktım. Türk okuluna gelen arkadaşlarım biraz bekleyince evlerine gittiler. Ben gitmedim. Karanlık oluncaya kadar durağa baktım. Gelmedin öğretmenim. Gelmedin diye ağlamadım. Çünkü erkekler ağlamaz. Çünkü Türkler ağlamaz değil mi öğretmenim? Ama çok üzüldüm. Hastasın sandım. Hastasın da onun için gelemedin sandım. Karanlıkta evimize dönerken «öğretmenimiz hastaysa iyileşsin» diye Allah'a dua ettim.

Ötekilerden farklıydı. Ötekiler olur olmaz her şeye güldükleri halde bu gülmüyordu. Ötekilerin çoğu yapılmış ödev yerine uydurulmuş bahanelerle gelirlerken bu hazırlıklı geliyordu. Yalnızdı. Ötekilerle oynamıyordu. Ötekilerin oyuna dalıp dünyayı unuttuğu zamanlar bu, ya sınıfta kitap karıştırıyor, ya bir köşede derin derin düşünüyordu. Türkiye'den yeni gelmiş, bencileyin henüz alışmamıştı. Bana karşı duyduğu olağanüstü yakınlığı yeni gelmiş olmasına, yeterince almanca bilmeyişine bağlıyordum.

— Peki, dedim. Beni o kadar beklemene annen kızmadı mı?

Yere baktı.

Belki kızmıştı annesi. «Niye arkadaşlarıyla dönmedin» diye belki azarlamış, belki döğmüştü bile.

Başını yerden kaldırmıyordu. Annesinin kızdığını, azarladığını hesaba katarak :

— Haklı, dedim. İnsan hava kararınca kadar saatinde gelmeyen öğretmeni bekler mi? Merak etmiştir kadıncağz... Büyüyünce senin de çocuğun olacak. Çocuğun arkadaşlarıyla beraber dönmezse kızmazmısın?

Beni dinlemiyordu. Farkında olmadan elimi bıraktı. Böyle konuştuğum için bana darılmış mıydı, anlayamadım.

Her zamanki yerimize varıp çiçekliğin demirine yaslandık. Çantamı çantasının yanına yavaşca bıraktı. Konuyu değiştirmek istediği anlaşılıyordu.

— Daha kimse gelmedi, diye söylendi.

— Doğru söyle, kızdı mı annen, diye üstelendim.

Yüzünün şekli yine değişti. Yutkundu. Yalan söyleme alışkanlığı olmadığı için bu soruyu cevaplamak zor geliyordu. Olan olmuştu bir kere. Annesinin kızıp kızmadığını öğrenmiş olmam neyi değiştirdi? Boşuna sıkıştırıyordum çocuğu. Bu sefer konuyu değiştirmeye ben karar verdim. «Ee.. anlat bakalım Türkiye'yi özledin mi» diyeceğim sıra :

— Annem yok öğretmenim, dedi.

Sesi ağlamaklıydı. Yüzüne baktım, gözleri dolu doluydu. Üzgündü. Yine «erkekler ağlamaz» diye diye sessiz ve içten ağlayacaktı. Hatta ağlıyordu. Keşke hiç sormasaydım. Önceki haftalarda olduğu gibi hep o konuşsa ben dinleseydim.

İkimiz de sustuk.

«Öldü mü?» demeye dilim varmıyordu. Yedi yaşındaki bir çocuk «annem yok» diyorsa daha fazla üstüne varmak doğru değildi. Yedi yaşındaki bir çocuğu ancak ölüm ayırabilirdi annesinden.

Başını benden yana çevirdi.

— Buraları sevmedim öğretmenim, dedi.

Sonra ne düşündüğümü anlamak ister gibi yüzüme baktı.

— Muti'yi sevmiyorum, babamı sevmiyorum, onlar da beni sevmiyorlar, dedi. Burada kimse kimseyi sevmiyor. Muti kendi çocuklarını bile sevmiyor, öğretmenim...

Meseleyi az çok anlamış olmama rağmen :

— Muti kim, babanı niçin sevmiyorsun, diye sordum.

Yutkundu.

Anlatsam mı anlatmasam mı diye bir an boçaladı. Sonra anlatmaya karar verdi, ta gerilerden başladı :

— Babam Almanya'ya geldiğinde ben dünyada yokmuşum, öğretmenim. Büyük ablam dört, küçük ablam iki yaş iki aylıkmış. Benim doğmam yakınmış. «Çocuk doğsun, bir iki aylık olsun, sizi de isteyeceğim» diye yazmış babam. Allah'ın her günü anama mektup yazmış, her mektubunda da aynı sözü tekrarlamış. Ben doğmuşum, birden bire babamdan mektup gelmez olmuş. Bir ay, iki ay, bir yıl, iki yıl, ne babam gelmiş, ne mektubu gelmiş... Arada bir para geliyormuş, o kadar, kendisinden ses yokmuş. Annem hep ağlardı öğretmenim. Biz görmeyelim diye geceleri ağlardı.

Dört yaşına girince babamdan bir mektup geldi. Kısacık bir mektuptu. «İzine geliyoruz» diye yazmıştı. Kendisi gelinceye kadar annem her gece bu mektubu okudu, beddua etti, ağladı.

Öğretmenim babam Almanya'ya gelmeden önce namazını kılar, orucunu tutarmış. İyi adammış. Herkes severmiş. Almanya'ya gelince namazı orucu bırakmış, azmış, kötü kadınlarla arkadaş olmuş. Annem böyle anlatırdı...

Dört yaşındayken ilk izine gelişinde altında araba, yanında iki sarı çocuk, bir sarı kadın vardı. Bu yaz geldiğinde sarı kadın ve sarı çocuklar yine yanındaydı. Beni zorla getirdi. Kâğıtlarımı gizliden yaptırmış. Annem görmeden bindirdi arabaya, aldı, getirdi. Sarı çocuklarla, sarı kadınla konuşabilmem için bana Almanca öğretmeye çalışıyor. «Anneme gideceğim» dediğim zaman döğüyor beni. Babam beni döğünce sarı çocuklar gülüyor. İnat ediyorum onların yanında ağlamıyorum. Annem gibi geceleri, kimseye göstermeden ağlıyorum öğretmenim. Aslında erkekler ağlamaz öğretmenim. Ama daha ben erkek değilim ki, çocuğum. Annem «az kaldı erkek olmana» derdi. Erkek olunca anneme ben bakacağım. Babamın yolladığı paraları geri göndereceğiz. Annemi çok özledim öğretmenim. O da beni özlemiştir. Ben yokum diye her gece ablalarımın, dedemden saklı ağlıyordur. Okuma yazmayı öğrenince her gün mektup yazacağım. «Anneciğim» diyeceğim. «Sana gelmek için para biriktiriyorum. Babamın verdiği paraları hiç harcamıyorum. Sarı çocuklar çikolata alıp yiyorlar. Sarı kadın bile çocuk gibi çikolata yiyor. Ben paramı yatağımın altına saklıyorum. Çok param olunca uçak biletimi alıp sana geleceğim anneciğim...» diye yazacağım. Daha neler neler yazacağım öğretmenim. Sarı kadına «anne» demediğimi, yalnızca «Muti» dediğimi de yazacağım. Fakat babamın beni döğdüğünü, geceleri ağladığımı yazmam öğretmenim. Yazarsam annem üzülür...

Ders zili çalınca kadar hep o anlattı ben dinledim.

SANAT DÜNYAMIZ

haberler

YEPYENİ BİR GAZETE BİZİM GAZETE: MİLLET

Bu isimde bir İstanbul gazetesini bilirsiniz, öteden beri çıkar. Ancak şimdi bambaşka bir gazete olarak çıkıyor Millet. 29 Mayıs'tan itibaren bütün bayilerden temin edeceksiniz. Fethiye günü olan 29 Mayıs'tan itibaren yepyeni bir çehreyle, yepyeni bir kadroyla yepyeni bir gazete olarak çıkıyor Millet.

İsmiyle müsemma bir dava güdecek. Millet'in sesi olmaya gayret gösterecek.

Alışılmış gazete anlayışı ile değil, bütün imkânsızlıklara rağmen Türk basın hayatına yeni bir çizgi üslup kazandırmak için çıkacak MİLLET.

Çok şeyler yapacak Millet. Ancak vaatlerimizi sonraya bırakıyoruz. Zira şimdiden bazı şeyler hakkında konuşmak yerinde olmayacaktır.

Sunu söyleyebilirim: Millet aydınımızın ve halkımızın gazetesidir. Tarafsız ve bağımsız olacaktır, hür düşünceye saygılı olacaktır. Elbette ismine de uygun olarak millet ve onun fikriyatına bağlı olacaktır. Millet bu türden bağlı ve taraflı olmayı da görev sayar.

Millet, Türkiye'de ve tüm dünyadaki insanımızın problem-

lerini kendi problemleri addediyor ve üzerine gitmeyi taahhüd ediyor.

Bütün toplum kesimlerinin meselelerine eğileceğiz inşaallah... «Millet» olarak, milletimiz için var olmaya gayret edeceğiz. Bulvar gazeteleri, tröst gazeteleri gibi bir gazetecilik yapmayacağımız gibi ideoloji bezirgânlığı türünden yayıncılıktan da kesin uzak olacak; bu türlere örnek gösterilebilecek halen yayınlanan bazı gazetelere de özenmeyeceğiz.

Haberde doğruluk, gerçeği yakalama ve sunma temel ilkelimizden biri olacak.

Bu arada DOĞUŞ okuyucularına şunu da haber vereyim; Kültür ve Sanat faaliyetlerine eğilen herkes, Millet'in «HAYATIN İÇİNDEN» sayfasını takip etsin. Yazsın.

Her konuyu tartışalım. Hep beraber...

Gayret bizden tevfik Allah'tan.

DOĞUŞ okuyucularına tüm kalbimle bu haberi duyururken, hürmet ve selâmlarımı sunarım. Allah'a emanet olunuz.

Lütfi ŞEHİSUAROĞLU

TARİH İÇİNDE TÜRK MUSİKİSİ KİŞİ AÇIKLAMALI KONSERİ

Türk musikisinin dini ve klasik repertuarındaki zirveleşmiş eserlerini, belli başlı beste formlarının örneklerini tarih akışı içinde açıklamaları ile sunan kültür ve eğitim amaçlı aka-

demik konser 23 Mayıs Pazar günü Arı Sinemasında yapıldı. Ankaradaki sanatseverler tarafından ilgiyle karşılanan konser Ankarada ayın sanat olayı idi. Kâni Karaca ve Meral Uğurlu'nun solist olarak katıldıkları konsserde açıklama konuşmalarını Cinuçen Tanrıkorur yaptı.

XV. HİCRET ASRINI KUTLAMA TOPLANTISI

XV inci Hicret Asrını Kutlamak amacıyla yazar, ilim ve fikir adamlarımızın katılımıyla düzenlenen seminer toplantısı 29 Mayıs cumartesi günü Odalar Birliği Konferans Salonunda yapılacak. Yazarlar Birliği tarafından düzenlenen toplantı S. Hayri Bolay (Doç. Dr.) Ahmet Debbahoğlu (Dr.) D. Mehmet Doğan, Şerafettin Gölcük (Doç. Dr.), Erol Güngör (Prof. Dr.), Ahmet Gürtaş, Mehmet Hatiboğlu (Prof. Dr.), Ahmet Kabaklı ve Mustafa Kara tebliğler sundular. Aynı gün Rıfkı Kaymaz'ın bakır üzerine hat ve tezhib sergisi de açıldı.

Okullarımızdan kovulmasına rağmen, Üniversite Gençliğinin klasik sanatlarımıza sahip çıkışı mânidardır.

Çeşitli Fakültelerin Sosyal Faaliyetleri arasında yer alan ve fazla alâka toplayan Klasik Müsiki çalışmalarının neticelerinden birisi daha 10 Mayıs 1982 günü Kayseri Belediye Tiyatrosunda halka takdim edildi.

Kayseri Üniversitesi Rektör-lüğünün himayesiyle Dr. Mustafa Erkan'ın idareciliğinde aylar-

dan beri devam eden çalışmalarında, son otuz senenin en sevilen şarkıları takdim edildi. Solistler, Sevir Dülger, Necip Doğru ve Emel Nalbantoğlu'nun icrâları hayli takdir topladı. Koroistlerin fevkalâde bir âhenk teşkil etmeleri de seyircileri büyüledi. Saz topluluğunun refâkati ise gerçekten takdire şâyandı.

Konseri takip eden günlerde Kayseri basını olaya büyük yer verdi. Haberlerin verildiği, yorumların yapıldığı gazetelerde: «Koro Şefi Sayın Dr. Mustafa Erkan'ın çok zarif ve profesyonelce idare ettiği koro, gerek intizam ve gerekse müzik kalitesi bakımından göze ve kulağa hitab ederek çok büyük takdir topladı...», «Bizim genç Üniversitemiz, taşıdığı ağır mes'uliyetin örneğini, kurmuş olduğu Türk Müziği korusu ile vermiştir.» gibi ifadelerle, böyle bir faaliyetin umumi efkâra aksettmesini telkin etmişlerdir. Ayrıca, Konserin, Üniversite-Halk münasebetlerinde, Klasik Müzik gibi bir sanat şubesini seçmesi şehir halkında büyük memnuniyet yarattı.

ÖZCAN TEKİN

RESİM SERGİSİ

Genç ressamlarımızdan Özcan Tekin 4. sergisini Samsun Belediye Şehir galerisinde 19-30 Mayıs tarihleri arasında sergiledi.

Genellikle peysaj ve gecekondu temalarını işleyen Tekin yine her zamanki gibi başarılıydı. Kompozisyonlarında sıcak renklerle Samsunlu sanatseverlerin büyük ilgisini topladı. 30 tablonun yer aldığı sergisini 19 Mayıs'ta açması ayrı bir manâ ifade etmektedir. Aynı serginin bir devamı olarak Erzurum, Amasya ve Sivas illerimizde de açılacağını Tekin'den öğrendik.

Genç ressamızı tebrik eder, başarılarının devamını temenni ederiz.

SORUŞTURMA — 1.

TÜRK SİNEMASININ MESELELERİ

Bulut Aras

İsmail GÜNEŞ

Tercüman Gazetesinin açtığı bir yarışmadan Yeşilçam kadrosuna dahil olan; fakat, anarşi ve sinemanın ekonomik krizinden dolayı kendi düşüncesindeki çıkışı yapamayan, ancak «Denizin Kanı» televizyon dizisiyle seyirciyi kendini gösterme imkanı bulan, son olarak da «Toprağın Teri» filmiyle beklenen çıkışı yapan Bulut Aras'a soruyoruz: Siz bir oyuncu olarak, DOĞUŞ'un birinci sayısında saydığımız maddelerin ışığında, Türk sinemasının kurtuluşu için neler düşünüyorsunuz?

— Bence, ilk önce iyi niyetli insanların varlığı gerekli Türk sinemasında. Mesela: cebine 3-5 kuruş koyup, kendi özel zevklerini tatmin etmek için film çekenler, Türk sinemasının bu hale gelmesine sebep oldular. Bu senin saydıklarının dışında bu tür insanların piyasaya gelmesi herşeyi altüst etmiştir. Bazı tipler, kendi karısını, çocuğunu çocuğunu lanse etmek için kendi başına, başkalarını alet ederek filmler çekmişlerdir. Bunların dışında adamda kendi kişiliğini bulamayışın verdiği bir eziklik, bir kompleks var. Kendi egosunu tamin etmek için film çekmeye kalkıyor. Bu, temelde iyi niyetli ve sağlam bir

hareket olmadığı için, bunun sonucu, sinema ürününe olumsuz yönde etki yapıyor.

— En azından bu tipler acemi olduklarından bir sürü film boşuna harcanmış oluyor. Bu filmler daha iyi yerlerde kullanılabilir.

— Süphesiz. Bunun yanında Türk sinemasında hırsız insanlar fazla. Sinemayla uzaktan yakından bir adam gelip, 3-5 kuruş koyuyor veya diyor ki, «Ben bir film yapayım, seyirci iki kare beni seyretsin, gittiğim yerlerde tanıyayım, benimle gazetelerde, dergilerde röportajlar yapılınsın.» Geliyor film yapmaya kalkıyor ve sinemada bir yere oturmaya çalışıyor. Mesela: Bu şarkı, türkü filmlerinde oynayanları ele alalım. Bana göre bu adamlar hırsızdırlar. Niçin hırsızdırlar diyeceksin? Bunlar sinema adına, sanat adına seyirciye hiç birşey verememektedirler. Fakat 15 milyon, 10 milyon alıyorlar. Bu aldıkları paraları nereye yatırıyorlar? Türk sinemasının belirli bir finansman kaynağı var. Şöyle yumruk kadar bir Türk sineması var. Bu yumruktan faydalanması gereken insanların, Türk sineması

nın insanların olması lazım. Bu insanların dışından gelenler, Türk sinemasından faydalanmaya kalktıkları zaman, hırsız insanlardır bana göre. Benim babamın sofrasındaki yemeği başkası gelip yiyor. Herhalde sofraya babamın çocukları, eşi dostu, misafirleri için kurulmuştur. Ama hiç hakkı hukuku olmayan bir adam dışardan gelip, bizim lokmamızı kapıyor. Bizim karnımızın doymasına fırsat vermeden kendi karnını doyuruyor.

— Bu güzel bir misal. Yalnız, babanızın sofrasına, babanız davet ediyor bu kişileri. Size sormuyor ama, babanızın da o işten bir çıkarı var. Baba, prodüktör. Babanız, para kazanıyor bu kişilerden. Şunun idrakinde herhalde: Ben 15 milyonu prodüksiyona yatırırsam, en azından o filmin reklamına harcasam daha çok para kazanırım. Bunu düşünmüyorlar.

— Evet düşünemiyorlar. Veya mecbur hissediyorlar kendilerini. Geçenlerde Hürrem Erman şunları söyledi bana: «Ben filmciliği yıllardır yapıyorum. Erman Film diye bir şirketim var. Başlangıçta birtakım kötü filmler yapabiliyim ama, umumiyetle iyi filmler yaptım. En azından buna inanıyorum. Fakat, mesele öyle bir yere geldi ki, ben devre dışı bırakıldım. Sadece para basan bir makina oldum. Benden gelip, şu kadar para alıyorlar, şuraya lazım diyorlar, ne yapıyorlar anlamıyorum. Eskiden durum böyle değildi. Film yaparken manevi bir zevk duyardım. Bu işten bir çocuk doğuruyormuş gibi zevk alırdım. Filmin rejisörünü, senaristini, oyuncusunu ve bütün teknik ekibini ben seçerdim. Fakat şimdi böyle değil. Adamın biri geliyor, «Şu rejisörle, şu senaristle, şu kameramanla çalışırım, oynarım» diyor. Bunun yanında, 15 milyon veya 10 milyon alırım diyor. Ben bunların hamalı mıyım ki bunlar için para yatırırım? Türk sinemasında, 10 milyonu bir adama verdiğime 5 milyon verdi-

ğim zaman 5 tane dev oyuncu alırım. Bunlar kim olabilir? Türkan Şoray, Cüneyt Arkın, Kadir İnanır, Hülya Koçyiğit, Bulut Aras olabilir. Böylece ona vereceğin paradan 5 milyon kâr etmiş oluyorsun. En azından 10 milyon ona verdiğin zaman, bir 10 milyon da yan kadro ve prodüksiyonuna harcıyorsun. Film 20 milyona mal oluyor.» diyor. Evet. Bu konuda en güzel misal, «Toprağın Teri.» «Toprağın Teri»nde 13 milyon harcandı, 3 tane oyuncu bir araya getirildi ve büyük bir film ortaya çıktı. Fakat bu film, Türkiye'de en az 30 milyon toplar. Bir de, yurt dışı 10-15 milyon getirir ki, bu filmin maliyetidir. Dolayısıyla filmin Türkiye'de kazandığı para firmaya kâr olarak kalacaktır. Fakat, 20 milyon harcanmış Ferdi Tayfur filmi ne kazandırır?

— En az 5 milyon kazandırır ki, prodüktör bu işi yapar.

— 10 milyon kazandığımı farzedelim. Şimdi, 20 milyon masraf edilen film, 10 milyon kazandırıyor. 13 milyon harcanan bir film 30 milyon kazandırıyor. Ayrıca, sanat adına, sinema adına seyirciye ne veriyor bunlar? Geçenlerde bir arkadaşımız Kadir İnanır şöyle konuştu. Ben şahsen çok takdir ettim. Çok beğendim. «Ferdî Tayfur 10 milyon alıyormuş. Alsın. Orhan Gencebay bilmem ne kadar alıyormuş. Alsın. Bunlar ne yapıyorlar? Sinema yapıyorlar. Kim seyrediyor? Türk milleti. Güzel. Şunu soylesek şimdi: Dünya sinema otoriteleri bir araya gelse, 'Her devletin sinemasından bir oyuncu alarak, co-prodüksiyon bir film yapacağım' deseler. Amerikadan Marlon Brando, Fransadan Alain Delon, falan devletten filanı alsalar Türkiye'den kimi alacaklar kardeşim? Ferdî Tayfur'u mu? Orhan Gencebay'ı mı? Ya gelecek Tarık Akan'ı, ya Cüneyt Arkın'ı, ya Türkan Şoray'ı, ya Bulut Aras'ı alacaklar. Eğer ille birini seçeceklerse, Ferdî Tayfur'u, Orhan Gencebay'ı seçmeyecekler.» Ba-

na göre, bu adamlar piyasada bu kadar para kazanıyorlar. Yatırırsınlar, Türk sineması sayıya. Türk sinemasının kalkınmasına yardımcı olsunlar. Tamam. Ama bunlar sadece sinemadan alıp başka yerlere yatırıyorlar veya har vurup harman savuruyorlar. Bunlardan birisi de kendisini Antony Quin zannediyormuş. Kendilerini, bayağı oyuncu olduklarını zannediyorlar. Gözüne bilmem ne sürüp durmadan ağlayıp zırlamak oyunculuk değil her halde. Bir de ben seyirci kalitesine bakarım. Benim filmime gelen seyirci benim filmimi A'dan Z'ye kadar tenkit edebilme hususiyetine, bilgisine sahip olmalıdır. O kültür seviyesinde olması lazımdır. Onbeş yaşındaki bir çocuk, cahil biri benim filmimi eleştiremez. O kişi konser dinlemeğe gitmiştir. Derdi, ezikliği, garipliği vardır. Anasından babasından ayrı düşmüştür. Zaten bu tür konulara mütemayil bir insandır. İçmiştir, filme gidip bağırıp çağırmıştır film para kazanmıştır. Bu işte bazı prodüktörlerin de suçu var. Adamlar filmciliğin manevi zevkini de bir tarafa bırakmışlar, para kazanmak için her türlü tavizi veriyorlar. Bu da Türk sinemasını katletmektir.

Bizlere gelince biz oyuncular da bu durumlara sebep oluyoruz. Hiçbir zaman birleşemedik ki, Adamlar da sahayı boş bulup at koşturuyorlar. Aslında bunlara fazla atıp tutmaya lüzum yok. Herkesin bir çağı var. Para kazanmak istiyor. Sükse yapmak istiyor. Velhasıl adam gelip kazığını atıyor ve daha da sökmeden kalıyor.

Fakat, bütün bunlara rağmen seyirci şuurlandı. Eskisi gibi değil. Mesela «Toprağın Teri» filmi bütün şarkıcı filmlerinden fazla hasılat yaptı. Kaldı ki, bu tür filmlerin az iş yapmasını şarkıcı filmleri sağlamıştı. Çünkü millet kaliteli filmi tercih etti. Ama toprağın teri filminin

senaryosu çok zayıf. Çekimi ve oyuncularını iyi. Eğer çok daha güçlü bir senaryo çekilmiş olsaydı her şey çok daha farklı olurdu. Bu bizim düşüncemizde değil. Herkes aynı şeyi söylüyor.

— Seyircinin yetişmesinde televizyonun etkisi var şüphesiz, değil mi?

— Televizyon başlangıçta Türk sinemasını önemli ölçüde etkiledi. Yeni bir şeydi. Her yeni şey gibi televizyon da Türk insanı için cazipti. Fakat daha sonraları birtakım politik durumlar TV'ye girince seyirciler TV'den tekrar sinemaya yöneldi. Bütün bu olumsuzluğuna rağmen TV'de gösterilen bazı kaliteli filmler seyircinin yetişmesine olumlu tesirlerde bulundu.

— Peki, gelecek için ne söylüyorsunuz?

— Bana göre Türk sineması, 82'de altın yılını yaşayacak veya 82'den sonra altın yılını yaşayacaktır. Mesela, bana diyorlar ki: «Senin çok güzel filmlerin var. Fakat bunları çok az kişi seyretmiş.» Tamam ama şu var: Benim en güzel filmlerim, Türkan Şoray'la «SULTAN», «Tatlı Nigar», anarşinin Türkiye'de çok yoğun olduğu devreye denk geldi. İnsanların saat sekizden sonra Beyoğlu'nda korkudan yürekleri hopluyordu. Kimse gezemiyordu. İnsanlar çocuklarını alıp sinemaya gidemiyorlardı. Sinemaya gidilince de güzel filmin bir anlamı kalmıyordu. Film para kazanmayınca, prodüktör film yapmıyordu. Prodüktör film yapmayınca, oyuncu oynama imkanı bulamıyordu. Anarşi de bizim geçmişimizi önemli ölçüde etkiledi ama, şu anda anarşinin durmuş olması Türk sinemasını çok daha iyi bir yere getirecektir veya Türk sinemasının geleceği anarşinin durmasıyla çok daha güzel ve parlak olacaktır.

dergiler

AKSİYON MU, REAKSİYON MU?

Kültür hayatının canlılığını sağlayan dinamiklerin başında dergiler gelir. Genç kabiliyetler dergilerde keşfedilir, dergilerde ustalaşır, yeni arayışlar, yeni sancılar hep dergilerde başlar... Bunlardan herkesin haberi vardır da iş dergileri değerlendirilmeye gelince unutuluruz her şeyi. Ne yaparız peki?.. Yaptığımız «solun dergisi sağın çenesini yorar»dan başka bir şey değildir.

Bizler her nedense dikkatlerini hep başkasının evinin dirliğine, düzenine yöneltmekten kendi evine vakit ayıramıyan kişilere benzeriz... Varsın başkasının evinin mutfağındaki buluşuklar yıkanmamış, koltukları tozlu, perdeleri kirli, duvarları badanasız, içerisi darmadağın olsun... Hem o komşu sevmediğimiz biriye elâleme karşı onun öyle olması bizim için hiç de fena olmaz. Biz asıl kendi dirlik ve düzenimize bakmalıyız, değil mi?..

Neyse, sözü dağıtmayalım. Hiçbir kişi «edebiyatımızın her şeyi tastamamdır» diyebilir mi? Böylesi mümkün değil ki böyle diyebilelim. Bizim de kendimize göre eksiklerimiz, meselelerimiz olacaktır.

Biz işte bu çerçevede «dergi münekkitliği» meselemize temas edeceğiz. Sanırım bu konuyu bir mesele olarak ortaya koyanımız olmamıştır. Bu yazıyı kaleme aldığımız günlerde Kültür ve Sanat Dergisi yazarlarından Selçuk Yurdagül, Türk Edebiyatı Dergisi'nden İlhan Livaoglu'na bazı hatırlatmalarda bulunuyordu. Yurdagül'ün görüşlerine katılmamak mümkün değil. Sayın Livaoglu Türk Edebiyatı'ndaki «Aydın Dergileri» sütun başlığının altına imzasını koyduğuna

göre bu işin mesulü olarak kendini ortaya atıyor demektir. Şayet Livaoglu olması gerekeni yapmıyor ve lüzumsuz sahalarda emek israf ediyorsa tenkitlerimize de katlanacaktır.

«Edebiyatımızda tenkit» konusuna DOĞUŞ sayfalarında mütehasıslar ışık tuttular ve tutmaya da devam edecekler. Bu soruşturmamızın cevaplarından da anlaşılacağı üzere biz edebi tenkit deyince hep eserlerin tenkidini anlamaktayız. Peki ya dergilerde yayınlanan kitaplaşma şansını her zaman elde edemeyen şiirler, hikâyeler, denemeler ne olacak?.. Keşfedilen bir genç kaabiliyete yaptığı işin şuurunu kim farketirecek? Öyle ya her şey şuurla olmaz... Genç bir şair, bir hikâyeci, bir denemeci —ki çoğu zaman böyle olur— güzelliğin pırıltılarını farkına varmadan yakalayabilir. Ve nerede neyi başarıp neyi eksik bıraktığını görmeyebilir. Bu olağandır da... Ama bizce normal olmayan bu kaabiliyetin kendi haline terk edilmesidir.

İşte dergi münekkidinin vazifesi. Diyeceksiniz ki bu genel manâda edebiyat münekkidinin vazifesi değil mi? Genel manâda evet ama özel manâda dergi münekkidinin işidir. Üstelik dergilerin kitaplardan farklı yönleri vardır. Kitaplarda mizanpaj konusu ve bütün kitap aynı imzanın eseri olduğu için sıra ahengi söz konusu olmayabilir. Dergilere ise hem değişik imzalar, denemeler, hikâyeler, araştırmalar yayınlamak hem de bir orkestra ahengini yakalamak durumundadırlar. Dergi münekkitlerinin bu ahenk üstüne de söyleyecekleri bir şeyler olacaktır muhakkak.

Münekkit kelimesini günümüzde «Film münekkidisi, tiyatro münekkidisi», gibi daha özel manâlara ayırabildiğimize göre pekâla «dergi münekkidisi» olarak da isimlendirilebileceği kanaatindeyiz. Yayınlanan dergilerin sayıca eskiye göre çoğaldığı ve hemen hemen her dergide «Aydın Dergileri, Dergiler Arasında,

Dergiler, Dergilerle Gelen, Çeşitlendirmeler» vb. başlıklar altında yazı yazarlarımız olduğuna göre bu mesleğin adını da koymak gerekir. Ve o zaman bu işin sıradan bir iş olmadığını da kavranacağını zannediyoruz. «Benim yaptığım nasıl olsa ciddi bir tenkit işi değil» düşüncesiyle meseleyi hafife almamak gerekir.

Hisar'da bir zamanlar İlhan Geçer'in «Büyüteç»i vardı. O sıralar yanımıza yönümüze bakarken «Büyüteç»e de göz atardık. Geçer'in kulakları çınlasın; onun akıl ettiği «Büyüteç»e zamanla gözümüzü yaklaştırdık, yaklaştırdık ve sonunda bir sap takip gözümüze gözlük ettik şimdilerde. Ama öyle bir gözlük ki bu hep aynı yöne, hep aynı gruba bakıyor... Yüzünüzü biraz kendi safrınıza çevirdiğiniz zaman gözlüğün merceği birden karar veriyor ve etrafımızı göstermiyor... Velhasıl bu oyun hem çok neşeli hem de oynanması son derece kolay. Ama işin vahim tarafı şu ki hani bir zamanlar gençlerimizin kol felcine sebep olabilecek kadar yaygınlaşmış «Lâk-lâk» oyunu derecesinde yaygınlaşma istidadı göstermesidir... Geçtiğimiz aylarda Hüseyin Mümtaz'ın kaleme aldığı ve bu tavıra «Bravo!» çeken yazısını da bu vehametini yeni bir türü olarak gördük.

Onu bunu bilmem ama herhangi bir sol dergi Alper Aksoy'un ülkücülüğünü isbatlama gayretine girip bu konuda sahifeler dolusu yazı yayınlasa vallahi ben zevkten dörtköşe olurum... «Falanca marksisttir, filanca aşırı solcudur» mealli yazılara ben hep bu mantık içinde yaklaşmışımdır.

Kıscacası bizim varlık sebebi-miz şuna buna tepki göstermek değil, aksiyon tavrıyla kendi fikrimizi ortaya koymak, kendi meselelerimizi tartışmak, kendi hikâyecilerimizi, romancılarımızı, şairlerimizi, yazarlarımızı ve dergilerimizi değerlendirmektir. Bu tesbitlerimizde bizimle görüş birliğinde olan Lüt-

fi Şehsuvaroğlu'nun MİLLET gazetesinin kültür ve sanat sahifelerinde takip ettiği yayın politikasını destekliyor ve sahifeleri «yapılması gereken»in bir misali olarak gösteriyoruz.

TÖRE'NİN TEREDDÜTLERİ

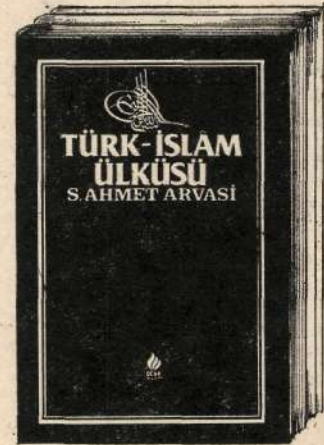
Töre'nin Mayıs sayısına geçmeden önce, son yıllardaki çizgisine, daha doğrusu tereddütlerine temas etmek istiyoruz. Töre, hafızalarımızda bir fikir dergisi olarak yer etmiştir. Rahmetli Dünder Taşer'in ve Erol Güngör, Necmettin Hacıeminioğlu, Mehmet Eröz'ün fikri denemelerinin yer aldığı 1970-74 yıllarının Töre'sini hafızalarımızda sevgiyle yaşatırız. O yıllardaki imzaların yanısıra nedense «kadro hazırlama» konusu ihmal edilmişti. Üstelik «sanat dergisi» tarzı ile «fikir dergisi» tarzı arasındaki zikzaklar dergiyi beklediğimiz insicamdan uzaklaştırıyordu. Bugün bir «Hisar Şairleri»nden söz edebiliyoruz ama bir «Töre Yazarı» diyebileceğimiz isim her nedense akla gelmiyor Derginin Mayıs sayısında yer alan XI cilt indeksine bu hükümümüzü kontrol için göz attık... Son oniki sayıda Hüseyin Mümtaz, Yağmur Tuna'lı, Dr. Sadık Kemal Tural, Doç. Dr.; Ahmet Bican Ercilasun, Dr. Muhtar Tevfikoğlu en çok yazı yayınlamış yazarlar. Aynı imzaların daha birçok dergide yazı neşretmiş olmalarından mı, yoksa Töre'ce bir üslubun görünme-yişinden mi kendilerine «Töre'de yazısı çıkan yazar» demek daha doğru oluyor herhalde. Reha Oğuz Türkkkan, Orhan Türkoğan, Yalçın İzbul, Türük-oğlu Gökalp'in birkaç yıl görünüp tekrar kaybolmasını bu defa şimdiki imzaların da devamlı olup olmayacağını okuyucu ister istemez düşünüyor. Daha birkaç yaşında olan dergiler bu tür dikkatlerden uzak kalırlar. Ancak beş, on, onbeşinci yıllarına uzandıkça mevcut zahmetin bu sebeplerle ağırlaştığı da bir gerçektir. Bu bakımdan dergiler

devre devre bazı imzaların üzerinde ısrarla durmak yerine zaman içinde ustalaşan, kendini ve kadrosunu yenileyen bir politika takip etmeleri sanırız daha doğru olacaktır... Dergiler yalnız yazılarıyla değil, ortaya çıkardıkları imzalarla şahsiyet bulmaktadırlar.

Ve gelelim Mayıs sayısına... Yazımızın başında Töre'nin tereddütlerinden söz etmiştik... Bunu Mayıs sayısında daha belirgin olarak tesbit etmek mümkün. Yazıları tek tek ele aldığımızda, Yaşar Eşmekaya'nın «her sayıda daha bir ilerleme, daha bir iyiye gidiş» hükmüne katılabiliriz. Ancak yazıların ortaya koyduğu insicam konusunda aynı şeyleri söyleyemeyiz.

Mayıs sayısında Ayvaz Gökdemir'in «Bu Su Nereden Bulanıyor?» Mustafa Nadir Onay'ın «Fedai'den Fedaiye», Saadet'in Yıldız'ın «İdealist», Kayahan Özgül'ün «Gül ile Bülbül Bâbında» yazılarını sözünü ettiğimiz «iyiye gidiş»in işaretleri olarak gördük.

Bu arada temas etmeden geçmiyeceğimiz bir diğer yazı da Namık Yaykını'nın... Yaykını, Mehmet Başbuğ ve Ali Düzgün'ün resim sergilerini değerlendirenken bize yanlış hükümler vermektedir. Evet, bu genç ressamlarımızı teşvik edelim, tenkit edelim ama tesbitlerimizde de son derece itinalı olmamız gerekir. Yaykını yazısının netice

bütümünde bakın ne diyor:

«Muhit, insan ve mevzuun köyden alınması zaaf mıdır, meziyet mi? Eğer sanatın gayesi mutlak insan ise şehirli-köylü, tahsilli-tahsilsiz diye bir endişe duymadan, beşeri, âlemşumul olan cevheri yakalamalıdır. Köye takılıp kalmamak lâzım. Çünkü köy henüz bâkir bir kültür unsurudur. Orada neye el atılsa, sanat eseri olabilecek saflıkta ve kudrettedir. Sadece köyü ele almak kolaycılık olsa gerek.»

Bizce türü ne olursa olsun bir sanat eserini güzel kılan şey konusu değil işleniş tarzıdır. Bu bakımdan «Köye takılıp kalmamak lâzımdır» ifadesi yerinde değildir...» Çünkü köy henüz bâkir bir kültür unsurudur. Orada neye atılsa, sanat eseri olabilecek saflıkta ve kudrettedir.» hükmü ise hiç yere ayak basmıyor. Çünkü «sanat kudreti» sanatçının dışında değil ki, dağda ovada, denizde, kavada değil ki... Tabii köyde de değil bu «kudret»... Öyle olsaydı Fakir Baykurt'un romanları el attığı köyün «sanat eseri olabilecek saflık ve kudreti» ile donanırdı... Ve Anadolu köyünün «saflık ve kudreti» ona muhakkak Nobel kazandırırdı... Kazandıramadı, çünkü o kudret sanatçının içindedir, sanatçının eşyaya ve insana bakış tarzındadır.

Ve yine diyor ki Yayınlı «Sadece köyü ele almak kolaycılık olsa gerek»... «sadece köy» derken Yayınlı yüzyıllardır hiç değişmemiş bir köy tasavvur ediyor olmalı. «Köy» konusu her çağda işlenecektir, ama her çağın köyü birbirinden farklı olacağı için ortaya konan eserler birbirine benzemeyecektir. Dün «köy kasaba ilişkileri» vardı sadece. Ama bugün ulaşım vasıtalarının gelişmesi, gazete ve televizyonun köye kadar girmesiyle yepyeni ilişkiler, sevinçler bunahımlar, tavırlar geliştirmektedir köylümüz. Ben bugünlerde öyle bir sanatçı arıyorum ki o köyü işlesin ve «sadece o kö-

yü...» Şimdi bunun adına «kolaycılık» mı diyeceğiz?..

Yayınlı'nın bir diğer dikkatsizliğide Başbuğ ve Düzgün'ün tablolarını «afiş-resim» türüne dahil etmesi ve bu türün «ayrı ayrı ve beraberce şahsiyet bulma şansı nedir?» diye sormasıdır. Sanırız özellikle Mehmet Başbuğ'un resimlerine «afiş-resim» derken şuradan yanlışça düşmektedir: Başbuğ siyah, beyaz ve özellikle kırmızı renklerle boyamaktadır tablolarını. Bu renklerin «afiş renkleri» olduğu doğrudur. Ali Akbaş'ın ifadesiyle söyleyelim «ama öyle bir babağit çıkar ki herkesin korktuğu renklerin üstüne üstüne giderek güzeli yakalar. «...Başbuğ da işte bunu başarmıştır. Kendisini bu başarısından dolayı tebrik etmek gerekir. Nitekim Başbuğ'un sergisini gezen sanatseverler «riskli renklerin altından ustalıklı kalkabilen ressam» olarak nitelmişlerdi... Aman ha!... Kaş yaparken göz çıkar-mayalım...»

Alper AKSOY

kitap

YAĞMUR BEKLERKEN

Tarık BUĞRA

Yağmur Beklerken; Tarık Buğra'nın, bir Anadolu kasabından olaylara ve insanlara bakışını yansıtan romanı. Bir yürek gibi sıcak; ama tedirgin, içi içine sığmayan bu kasabanın insanlarında geçmiş, hal ve gelecek sarımsı dolaştır. Yeni açılan park için düzenlenen törenle birlikte bazı çehrelere âşinalığımız başlar. Bürokratlar ve eşraftan bazı kişilerin kendilerini her vesile ile hissettirmek

huy ve alışkanlığının ön planda olduğu bir dönemin özelliklerini tanıırken, yağmur özlemiyle kavruken kasabaya bir «Ankara rüzgârı»nın estiğini görürüz. Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulduğunu bildiren gazeteyi istasyona bırakan posta treni, gelenin karanlığını bir ışıqla yarıp geçmiştir. Rıza efendinin «avkat» yeğeni Rahmi, lüks lambasıyla aydınlanan balkonunda oturmuş sevimli bahçesine karşı, acı tatlı duygularla dolu dünyasına dalmışken yeni gelen gazete gözü ilişir, bu yeni haberi umursamaz bile. Ne var ki ertesi gün parkta «yağmur» üzerine konuşulurken yanlarına gelen tanınmış avukat, sevilir ve güvenilir insan Kenan Bey'in, beklenen yağmur konusunda, «Serbest Fırkadan da mı önemli» diye bir soruyu ortaya atmasıyla birlikte, Rahmi'yi de bu «Ankara Rüzgârı» kuşatmaya başlamıştır.

Romanda birleştirici, yapıcı bir tip olarak beliren Rahmi'nin şahsında, dürüst ve şurlu aydınlarımızın sürdürdükleri mücadelede karşılıklı yüzünden, neticede köşelerine çekilmeyi tercih etmeleri olayı, okuyucuya sezgileri yoluyla verilir. Ancak yazımızın romandaki ağırlık noktası böyle bir «didaktizm»in ötelindedir. Buğra, eserinin kahramanlarını herşeyden önce; meziyetleri, nefretleri, çelişkileri, büyüklük ve küçüklükleriyle insanın bir bütünü olarak işler. O bir sanatkar — gözyle de değil — kalbiyle bakar olaylara ve insanlara. Böyle bir hareket noktasından yola çıkınca da mesaj veya dünya görüşü, zamanı gelince açılan çiçekler gibi belirir düşüncelerde. Yağmur Beklerken'de bir tabiat olayı ile sosyal bir gelişmenin içiçe ele alınışı söz konusudur. Beklenen yağmurun gelişinin bile çatışmaları yolaçabildiği bir toplulukta yeni bir «fırka»nın ortaya çıkışı neredeyse kasırgaya dönüşür. Kiraathaneler ayrılmış, selamlar sınırlanmış, bakışlar kuşkulara bürün

müş, en önemlisi; evlerin içi bile tedirgindir. Tahlil edildiğinde iktidar kavgası ve hırsı bunlara sebep gösterilirken, bir yandan da fırkacılığın, İslâm'ın cemiyet anlayışından kaynaklandığı hususu dile gelir. Romanda «idealist» insan diye tanımlayabileceğimiz Kenan Bey böyle düşünür ve ekler: «İktidar hırsının ne olduğunu bütün insanlar öğrenmiştir. Tarihin en kanlı gadarlıkları iktidar için, iktidarı kaybetmemek veya ele geçirmek için yapılmıştır. Lâkin, çok yavaş yavaş da olsa... tarih değişiyor... çünkü insan değişiyor.» Yine Kenan Bey'e göre «İslâmın bozulmadan kalabilen bazı kuraları, ilkeleri ve değer yargıları bile Türkiye için — kullanılabilirse — çok az ülkenin elde edebileceği bir büyük kozdur.»

Yağmur Beklerken romanının dikkat çekici özelliklerinden biri olan bu husustan söz etmişken, Tarık Buğra'yla ilgili bir tartışmaya değinmeden geçmek mümkün değil. Bilindiği gibi 1981 yılında Buğra bir devlet ödülü kazanmıştır. Bunun üzerine, «O'nun gibi islâmi dünya görüşünün temsilcisi bir yazara bu ödül nasıl verilir?» diyenler oldu. Yine bir başka kanattan da, «hayır Tarık Buğra islâmi bir yazar değildir» şeklinde kendi kendine fetva verme gereğini duyanlara raslandı. Bu iki görüşün birincisini temsil edenler, her islâmi kavramdan ürktüğünü ve korktuğunu bildiğimiz zihniyetin sahipleri, diğeri de «vaz»la edebiyatı birbirinden ayırmak istemiyenlerdir. Birincisi

ne derece bize yabancıysa, ikincisi de insanlarımızın inanç ufuklarını ancak kendi sınırlı idrâklerinin kalıpları ölçüsünde görebilecek derecede anlayıştan uzaktır. Bu konuda Tarık Buğra'nın söyledikleri ise dürüstlüğü, mertliğin ve inandırıcılığın edebiyat tarihimize nakşedilmiş örneği olarak kalacaktır. Tarık Buğra diyor ki «Herşeyden önce bir müslüman toplumda ve müslüman insanlardan söz etmek başka, islâmi bir dünya görüşüne sahip olmak başka şeydir... Bzna bu görüşün yoruluşunu gerçek bir iltifat sayarım. Keşke tam bir islâmi dünya görüşüm olsaydı! O zaman —hiç bir romanımı küçümsemiyorum —eserlerim daha sağlam ve övüldüklerinden daha değerli bir yapı kazanırlardı. Ne yazık ki, eğitimimiz ve toplumumuz bir felsefe edinmemize yardımcı olamıyor...

İsevi dünya görüşü Dostoyevski'nin romancılığına handikap olmamıştır ve bütün Batı romancılarında benimsemiş veya tepki yoluyla —jid'de bile— Hıristiyanı dünya görüşü ve değer ölçüleri buram buram tüter. Öyle olması da, başarı için önlenemez bir gereklilik ve şarttır; çünkü söz ettikleri insanlar Hıristiyandır. Hıristiyanlığı bilmek zorundadırlar, o dünya görüşüne paralel çizmek zorundadırlar. Onlarda övülen bir gereklilik bir Türk yazarında niçin ödüle engele sayılsın?» (Türk Edebiyatı Dergisi, Mart 1982, sayı 101).

Bir büyük romancının ortaya koyduğu bu tablo, Türk-İs-

lâm Edebiyatının geleceği bakımından iyimserlik aşılacağı, büyük ölçüde de yönlendirici bir tavidir. Edebiyatımız da daima yağmur «rahmet» bekleyen bir sahadır. Yağmur Beklerken romanının kahramanlarından «parti müfettişi»nin, Yahya Kemal'in mısralarına yönelme ihtiyacını duyar bir noktaya gelişinden anlaşılır ki, politikanın «ıraçlarından çıkışın yolu da sanattan ve sevgiden geçer. Zaten Rahmi'yi de politikadan soğutan etken, hırslardan örülü bir çemberde bunalmasıdır. Önce yüreğini sonra da sıcak yuvasını soğutacak noktaya varan sevgisiz ve sanatsız «fırkacılık» rüzgârı karşısında, amcası Rıza Efendiye, «neyimiz eksik?» diyecek ve «izzet ü ikbal» ile kenara çekilecektir. Ama kendisini bu fırkacılığa sevkeden Kenan Bey, yolun başında politikayı ve «fırkayı idealindeki şekliyle tanıtmıştı: «halkın, anlatmaya çalıştığım ve anladığından emin olduğum o bilmediği bekleyişleri, idrâk edemediği ihtiyaçları, bulamadıkları için kavruk ve hatıta kısır kaldığı ihtiyaçları' temelime kimler medâr olacak? Hakikaten büyüksek, aklımızla, bilgimizle övünüyorsak, kendimizi okumamışlardan üstün sayıyorsak... bu rehberlik vazifesini yapmak mecburiyetindeyiz.»

Yazarının dili ve üslubu ise bir roman okuyabilme zevkini tattıran Yağmur Beklerken; kendimize dönüşün, sanata ve sevgiye yönelişin, insanımızı tanıma duygusunun, küçülten ve çürüten kısır döngülerin aşılmasını bekleyişin romanı.

Yahya AKENGİN

ABONE KAYITLARINIZ GÜCÜMÜZDÜR

İSLAM KLASİKLERİ

SIYASETNAME / Nizamülmük / 300 TL
Bütün neşirler gözden geçirildi, yeniden tercüme edilerek hazırlandı.
KELÂM İLMİ VE İSLÂM AKÂİDİ / Şerhu'l-akâid / Taftazan'den S.Uludağ / Arapça metniyle beraber / 600 TL
Osmanlı medreselerinde ve günümüzde okutulan en yaygın akâid kitabı. Tercüme ve metniyle beraber. Baş kısmında Kelâm ilminin doğuşu, gelişmesi, Taftazani ve Şerhu'l-akâid üzerine uzun bir giriş yer almaktadır.
KUŞEYRİ RİSALESİ / Kuşeyri'den S.Uludağ / genişletilmiş 2. baskı / 750 TL
DOĞUŞ DEVRİNDE TASAVVUF / Ta'arruf / Kelâbâzi'den S.Uludağ / 350 TL
TASAVVUFİ HAYAT / Necmüddin Kübra'dan M.Kara / 250 TL
TASAVVUFUN MAHİYETİ / Sıfau's-sâil / İbn Haldun'dan S.Uludağ / 300 TL
İSLÂM DÜŞÜNCESİNİN YAPISI / Selef-Kelâm-Tasavvuf-Felsefe / Süleyman Uludağ / 200 TL
İSLÂM İKTİSADINA GİRİŞ / Ahmet Debbağoğlu / 350 TL
TEKKELER VE ZAVİYELER / Mustafa Kara / 350 TL

DERGÂH YAYINLARI
P.K. 1240 İstanbul
Tel.: 26 53 70

Genel dağıtım:
DERGÂH KİTAPÇILIK
Ankara Cad. 85 Sirkeci/
İstanbul

dergâh yayınları

MUKADDİME

İbn Haldun

İLK DEFA TAM
TERCÜME:

Hazırlayan: S. ULUDAĞ

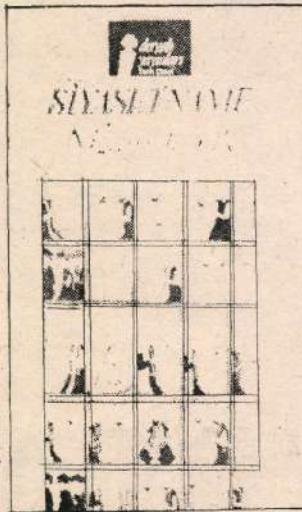
İbn Haldun'un hayatı, fikirleri ve Mukaddime üzerine 200 sayfalık bir giriş. Geniş dip notlar, açıklamalar. İslâm kültürünün bu temel eserini zevkle okuyacaksınız.

1. Cilt çıktı. 808 sayfa 1.200.-TL.

2. Cilt yakında çıkıyor.

TARİH SERİSİ

- ★ **MUKADDİME** / İbn Haldun'dan S.Uludağ/1. cild 1.200 TL. 2. cilt yakında neşredilecek. İbn Haldun'un hayatı ve Mukaddime üzerine 200 sayfalık geniş bir giriş. 808 sayfa.
- ★ **SIYASETNAME** / Nizamülmük'ten N.Bayburtluğil/İlk defa tam tercüme/300 TL.
- ★ **SELÇUKLULAR TARİHİ VE TÜRK İSLÂM MEDENİYETİ** / Osman Turan/650 TL.
- ★ **VEYSEL KARANİ VE ÜVEYSİLİK** / Ahmet Yaşar Ocak/150 TL.
- ★ **BABALİLERİSYANI** / Ahmet Yaşar Ocak/200 TL.
- ★ **EGE DENİZİNDE TÜRK HAKLARI** / Mehmet Saka/100 TL.

DERGÂH YAYINLARI
P.K. 1240 İstanbul
Tel.: 26 53 70

dergâh yayınları

SIYASETNAME

Nizamülmük

Türk tarih ve kültürünün temel eserlerinden biri olan Siyasetname'yi Dergâh Yayınları, bütün neşirlerini gözden geçirilerek hazırlanan tam tercümesini yayımladı. Yıllardır aranan bu eser, Selçuklu tarihi ve kültürü konusunda okuyucularımıza değerli bilgiler verecek.

Genel dağıtım:
DERGÂH KİTAPÇILIK
Ankara Cad. 85 Sirkeci/
İstanbul

Milli EĞİTİM KÜLTÜR

iki aylık kültür ve sanat dergisi
İŞTE KADROMUZ

S. Ahmet ARVASI - Cemil MERİÇ - Yılmaz ÖZTUNA - Prof. Dr.
Erol GÜNGÖR - Prof. Dr. O. TURKİDOĞAN - Prof. Dr. Emin
BİLGİÇ - Prof. Dr. Mehmet EROZ - Prof. Dr. Amran KURTKAN
Prof. Dr. Hikmet TANYU - Prof. Dr. M. Kemal ÖZERGİN - Prof.
Dr. Tahir ÇAĞATAY - Doç. Dr. N. HACIEMİNOĞLU - Doç. Dr.
A.B. ERÇİLASUN - Doç. Dr. Sami SAKAĞLU - Doç. Dr. S.
Ayri BOLAY - Dr. S.K. TURAL - Dr. Cahit BALTACI - Dr. Enel
ŞEN - Dr. Abdurrahman KÜÇÜK - Beyr AYVAZOĞLU - Bahattin
KARAKOÇ - Şekket BULUT - Durak YILMAZ - Nuri YAZICI
Rıza KARDAŞ - Alper AKSOY - O. CEVİKSOY - Yağmur TUNALI

ABONE OLUNUZ

Yıllık Abone: 600 TL 6 aylık: 300 TL
P. Çeki No: "11 21 78" Haberleşme P.K. 128 Cebeçi - ANKARA
NOT: Mevcutlu tüketen saydamın 2. baskıları yapılarak bez kapakla
çiltlendirilmiştir. I. cilt 500 TL., II. cilt 500 TL. dir. Ciltler emekli
gönderilmez. Bedeli P. çeki hesabınıza yatırılmaktadır.

GÖRKEM

GIYİM MAĞAZALARI

Mk. İzmir cad. Moda Çarşısı

Alt kat 6/7 Kızılay ANKARA

**TÜRK AYDINININ
GAZETESİ**

Millet

Millet

Galip ERDEM
Erol GÜNGÖR
Necmettin HACIEMİNOĞLU
Ayvaz GÖKDEMİR
Ahmet B. ERCİLASUN
Sadık Kemâl TURAL
Mustafa KAFALI
Mustafa Necati
SEPETÇİOĞLU

Ayrıca Lütfi ŞEHİSUVAROĞLU yönetiminde
günlük " KÜLTÜR ve SANAT " sayfeleri

HER SABAH BAYINIZDEN " MİLLET " ALMAYI

11N11TMAV1N17